

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta
Katedra bohemistiky

Vybrané výrazové prostředky syntaktického plánu v
projevech moderátorů hlavních zpravodajských relací České
televize a FTV Prima

Chosen Expressive Means of Syntactic Plan in the Discourse of the Presenters
of the Main News Programmes of Czech Television and FTV Prima

Bakalářská diplomová práce

Lucie Ježová

Česká filologie se zaměřením na editorské práce ve sdělovacích prostředcích

Mgr. Jindřiška Svobodová, Ph.D.

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně pod odborným vedením Mgr. Jindřišky Svobodové, Ph.D., a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Ostravě dne 28. 4. 2021

Lucie Ježová v. r.

Ráda bych na tomto místě poděkovala Mgr. Jindřišce Svobodové, Ph.D., za odborné vedení bakalářské diplomové práce, za cenné rady a podněty.

Obsah

Úvod	6
1. Masová média	8
1.1 Financování médií	9
2. Veřejnoprávní a komerční televizní stanice v České republice.....	10
2.1 Veřejnoprávní média	10
2.1.1 Česká televize	10
2.2 Komerční televize	11
2.2.1 Televizní stanice Prima.....	11
3. Žurnalistika	12
3.1 Mluvená žurnalistika	12
4. Zpravodajství	14
4.1 Televizní zpravodajství.....	15
4.1.1 Moderátoři televizního zpravodajství	15
4.1.2 Televizní zpravodajské relace.....	16
4.2 Zpravodajský styl.....	17
4.3 Požadavky na kvalitní zpravodajství	17
5. Metodologie	20
5.1 Vymezení dat	21
5.2 Hypotézy	23
6. Syntaktická rovina	24
6.1 Modalita.....	24
6.1.1 Dílčí závěry k modalitě.....	35
6.2 Slovosled	35
6.2.1 Dílčí závěry ke slovosledu.....	52
6.3 Eliptické výpovědi	53
6.3.1 Dílčí závěry k eliptickým výpovědím.....	62
6.4 Další výrazové prostředky	63

6.4.1 Dílčí závěry k dalším výrazovým prostředkům.....	66
7. Diskuse	66
Závěr	68
Anotace	71
Resumé	72
Seznam literatury	73
Internetové zdroje:	75

Úvod

Cílem předkládané práce je zhodnotit a porovnat vybrané výrazové prostředky syntaktického plánu v hlavních zpravodajských relacích dvou televizních stanic. Primární funkcí zpravodajských komunikátů je poskytnout plně informativní a dále také srozumitelné informace. V práci se proto zaměříme na syntaktické prostředky, které mohou informativnost i srozumitelnost ovlivňovat a porušovat tak hlavní zásady informační kvality.

Abychom mohli porovnat veřejnoprávní a komerční televizní stanici, rozhodli jsme se analyzovat hlavní zpravodajskou relaci České televize a FTV Prima. Kvůli zachování přibližně stejného poměru sledovaných vzorků mezi oběma zpravodajskými relacemi budeme analyzovat projevy tří ze čtyř moderátorů Událostí České televize a všechny tři dvojice moderátorů Hlavních zpráv FTV Prima. Sběr dat probíhal od listopadu 2019 do února 2020, aby byl vzorek pro analýzu dostatečně obsáhlý. Celkem budeme analyzovat u každého moderátora, respektive moderátorské dvojice, 12 zpravodajských relací. V případě Událostí České televize se zaměříme na projev Marcely Augustové, Daniely Písařovicové a Jakuba Železného. U Velkých zpráv FTV Prima to budou moderátorské dvojice Karel Voříšek a Klára Doležalová, Matěj Misař a Gabriela Lašková a Roman Šebrle a Eva Perkausová.

V analýze využijeme záznamy uložené v mediální databázi Anopress IT, která poskytuje přepisy všech hlavních zpravodajských relací. V databázi jsou přepisy zpravodajských relací rozděleny podle jednotlivých reportáží. Z důvodu velkého množství analyzovaného materiálu jsme se rozhodli využít metodu kvantitativní obsahové analýzy.

V úvodní části práce představíme a charakterizujeme klíčové pojmy, které jsou důležité pro následnou analýzu. Nejprve v krátkosti charakterizujeme masová média, české veřejnoprávní a komerční televizní stanice, následně se budeme věnovat žurnalistice, zejména její mluvené formě. Poté popíšeme obecně zpravodajství, konkrétně pak televizní zpravodajství a představíme hlavní zpravodajské relace jednotlivých stanic. V rámci zpravodajství definujeme také zpravodajský styl a požadavky na kvalitní zpravodajství. Následně představíme metodologii, kterou budeme v této práci používat, vymezíme zkoumaná data a definujeme hypotézy.

V praktické části se následně zaměříme na syntaktickou rovinu zkoumaného materiálu. Nejprve budeme analyzovat výskyt voluntativní a epistémické modality,

následně se zaměříme na výskyt objektivního a subjektivního slovosledu a eliptických výpovědí. V závěrečné kapitole se zaměříme na výskyt synekdochických vyjádření, výpovědí s otázkovou intonací a užití první osoby plurálu. U sledovaných dat nejprve vyhledáme výše uvedené jevy a následně je popíšeme a okomentujeme. Výsledky zkoumání u každého jevu vymežeme v dílčích závěrech.

1. Masová média

Termín masová média pochází z anglického sousloví mass media a označuje hromadné sdělovací prostředky.¹ „Zpravidla se těmito výrazy rozumí periodický tisk (čili především noviny a časopisy určené široké veřejnosti) a rozhlasové a televizní vysílání, ale dnes už naprosto běžně také veřejně dostupná sdělení na internetu.“² Mezi internetová sdělení můžeme zařadit zpravodajské portály, v dnešní době sem však patří i sociální sítě typu Facebook, Instagram, Twitter a další.

Pro masmédia je typická obsahová univerzálnost, popularita a veřejná povaha. Vedle dostupnosti řadíme mezi základní charakteristické rysy masových médií také aktuálnost sdělení.³

Mezi hlavní funkce komunikace ve společnosti patří pozorování prostředí, vytváření vztahů mezi různými částmi společnosti, přenos kulturního dědictví a zábavu, která má kromě jiného přinášet osobní uspokojení a oddech, díky kterým by se lidé měli snáze vyrovnat s problémy skutečného života. V neposlední řadě sem můžeme zařadit také získávání, které lze využít pro politické a komerční účely.⁴ V návaznosti na toto tvrzení můžeme vyjmenovat hlavní funkce médií ve společnosti:

- informování – poskytování informací o událostech ve společnosti a ve světě, informování o mocenských vztazích, podpora inovací a pokroku a usnadňování adaptace;
- korelace – vysvětlování a komentování významů událostí, socializace, vytváření konsenzu;
- kontinuita – vyjadřování dominující kultury, udržování všeobecné přijatelnosti hodnot a objevování nových trendů v kultuře;
- zábava – zdroj pobavení, rozptýlení a prostředek uvolnění, oslabování společenského napětí;

¹ OSVALDOVÁ, Barbora a Jan HALADA. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. 2., dopl. vyd. Praha: Libri, 2002, s. 104.

² JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Masová média*. 2., přepracované vydání. Praha: Portál, 2015, s. 18.

³ Tamtéž, s. 19.

⁴ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 4., rozš. a přeprac. vydání. Praha: Portál, 2009, s. 109.

- získávání – agitace pro společenské cíle v politické sféře, oblasti ekonomického vývoje, práce a v jistých případech i náboženství.⁵

1.1 Financování médií

Jedním z hlavních činitelů, který ovlivňuje výslednou podobu mediálního obsahu, je způsob, jakým je dané médium financováno. V České republice existuje tzv. duální systém vysílání. Jde o koexistenci médií veřejnoprávních a komerčních. U nás se k veřejnoprávním médiím řadí Česká tisková kancelář, Český rozhlas a Česká televize, kterou se mimo jiné budeme zabývat v této práci. Hlavním příjmem České televize jsou koncesionářské poplatky, vedlejším příjmem jsou pak podnikatelské činnosti jako reklama, sponzoring aj.⁶ Zbývá média řadíme k médiím komerčním. Ta mají za úkol především vytvářet zisk svým majitelům. Nezávislost (organizační, výrobní či redakční) komerčních médií závisí na požadavcích a potřebách inzerentů. Tento fakt se projevuje hlavně komercializací, která se projevuje „přizpůsobením obsahu a charakteru nabízených produktů tomu, aby přilákal, připoutal a pokud možno udržel pozornost příjemců. Ostatní potenciální role mediálních produktů (estetické, umělecké, vzdělávací, osvětové) ustupují do pozadí nebo se tomuto cíli přizpůsobují.“⁷ Toto může mít za důsledek, že komerční média neprezentují témata, která by je, respektive jejich vlastníky, mohla poškodit, a že tvorba je přizpůsobena publiku, a tak se v jejich obsahu objevují témata, která v lidech budou vzbuzovat emoce, jako skandály celebrit, reality shows a podobně.

⁵ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 4., rozš. a přeprac. vydání. Praha: Portál, 2009, s. 110.

⁶ *Základní informace o ČT* [online]. [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/zakladni-informace-o-ct/>.

⁷ JIRÁK Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Masová média*. 2., přepracované vydání. Praha: Portál, 2015, s. 159.

2. Veřejnoprávní a komerční televizní stanice v České republice

Televize je z dlouhodobého hlediska médiem, kterému se lidé věnují nejvíce. V roce 2018 vlastnilo alespoň jednu televizi 96 % domácností⁸ a Češi starší 15 let strávili sledováním televize v průměru 3 hodiny a 45 minut denně⁹ a v říjnu 2020 to bylo 4 hodiny a 18 minut denně,¹⁰ ačkoli je velmi pravděpodobné, že tato skutečnost byla ovlivněna tehdejší krizí a omezením volného pohybu osob způsobenými pandemií koronaviru, i přesto lze pozorovat, že sledování televize má mezi lidmi své místo.

2.1 Veřejnoprávní média

2.1.1 Česká televize

Česká televize vznikla 1. 1. 1992 ustanovením České národní rady z listopadu 1991. Současně s Českou televizí existovaly do ledna 1993 ještě Československá televize a nově vzniklá Slovenská televízia.¹¹ Podle zákona 483/1991 Sb. o České televizi patří mezi hlavní úkoly České televize mimo jiné poskytování objektivních, ověřených, vyvážených a všestranných informací; přispívání k právnímu vědomí obyvatel; vytváření a šíření programů pro všechny skupiny obyvatel s ohledem na věk, náboženské přesvědčení, původ nebo pohlaví tak, aby došlo k posílení vzájemného porozumění a toleranci; rozvíjení kulturní identity obyvatel včetně členů národnostních nebo etnických menšin a výroba a vysílání především zpravodajských, dokumentárních, uměleckých, sportovních pořadů a pořadů pro děti a mládež.¹²

⁸ HERWIG, Bohumil. *Samsung zjistil v průzkumu, že Češi ve sledování televize těsně zaostávají za Američany* [online]. [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://www.televizniweb.cz/2018/04/samsung-zjistil-v-pruzkumu-ze-cesi-ve-sledovani-televize-tesne-zaostavaji-za-americansy/>.

⁹ *Televizi sledujeme více a v lepší kvalitě* [online]. [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <http://www.ato.cz/aktuality/aktuality/televizi-sledujeme-vice-a-v-lepsi-kvalite>.

¹⁰ *Koronavirová krize potvrdila dominanci televize mezi médii* [online]. [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://www.ato.cz/2020/koronavirova-krize-potvrdila-dominanci-televize-mez-medii/>.

¹¹ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011. s. 377.

¹² *Zákon č. 483/1991 Sb.: Zákon České národní rady o České televizi* [online]. [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-483>.

Kontrolním orgánem je Rada České televize, která má 15 členů a je volená Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR na 6 let. Každé dva roky je pak obměněna jedna třetina členů. Statutárním orgánem je generální ředitel, který je jmenován Radou České televize na šestileté období. Od roku 2011 je jím Petr Dvořák. Televizní studia má Česká televize v Praze, Brně a Ostravě. V současné době funguje v rámci ČT sedm programů – ČT1, ČT2, sportovní ČT sport, dětský ČT :D, kulturní ČT art, zpravodajský ČT24 a dočasný ČT3.¹³ Kanál ČT3 (Televize třetího věku) byl spuštěn 23. března 2020 a vznikl jako snaha pomoci starším lidem, kteří byli v době pandemie nuceni zůstat doma.¹⁴

2.2 Komerční televize

2.2.1 Televizní stanice Prima

Televizní stanice Prima vznikla jako tehdejší FTV Premiéra 26. listopadu 1992, když získala licenci pro vysílání ve Středočeském kraji. Jednalo se o úplně první licenci k provozování komerčního televizního vysílání v České republice. Vysílat začala v červnu 1993 a v červnu 1994 získala FTV Premiéra licenci pro vysílání na celém území České republiky.¹⁵

Provozovatelem je FTV Prima, kterou vlastní firmy GES Media Europe a Denemo Media patřící podnikateli Ivanu Zachovi.¹⁶ Od roku 2014 je generálním ředitelem Marek Singer.¹⁷

Vedle hlavní stanice TV Prima fungují v rámci televize Prima dále kanály Prima COOL, Prima LOVE, dokumentární Prima ZOOM, filmový Prima MAX, Prima KRIMI a nejnovější zpravodajský kanál CNN Prima News.¹⁸

¹³ *Základní informace o ČT* [online]. [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/zakladni-informace-o-ct/>.

¹⁴ *Naladte se na ČT3* [online]. [cit. 2021-02-26]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10000000408-naladte-se-na-ct3/>.

¹⁵ *Historie společnosti* [online]. [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <https://www.iprima.cz/o-spolecnosti/historie-spolecnosti>.

¹⁶ ČTK. *Televizní skupina Prima má nově stoprocentního majitele, ovládl ji Zach* [online]. iDNES.cz. [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/prima-majitel-ivan-zach-televize.A190617_153639_ekonomika_mato.

¹⁷ *Management* [online]. [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <https://www.iprima.cz/management>.

¹⁸ *Vaše Prima* [online]. [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <https://www.iprima.cz/vase-prima>.

3. Žurnalistika

„Novinářství, resp. žurnalistika, je velmi těžko uchopitelný a významově dosti široký pojem a o jeho obsahu nepanuje příliš velká shoda.“¹⁹ Žurnalistiku můžeme chápat především jako samostatný typ veřejné komunikace, konkrétnějším významem jsou samotná sdělení. Za žurnalistiku považujeme však i povolání a v neposlední řadě jde také o studijní obor na vysokých a vyšších odborných školách.²⁰

Podle Jaroslava Bartoška je žurnalistika „sbírání, zpracovávání a distribuce žurnalistických sdělení v žurnalistických celcích určených veřejným příjemcům.“²¹ „Za žurnalistická sdělení se pokládají zprávy, komentáře, oznámení a podobná poselství z oblasti sociální komunikace.“²² Žurnalistika totiž spadá do sféry sociální (společenské) komunikace, protože se uskutečňuje mezi lidmi, nebo mezi člověkem a strojem, a podílejí se na ní tři složky – zdroj, sdělení a příjemce. Mezi těmito složkami pak existuje přímý vztah, jelikož zdroj předává sdělení příjemci.²³

3.1 Mluvená žurnalistika

Z hlediska formy rozlišujeme žurnalistiku mluvenou a psanou. Pro potřeby této práce se budeme podrobněji věnovat pouze žurnalistice mluvené. „Mluvená žurnalistika zahrnuje komunikační činnosti, které vyvíjejí pracovníci masmédií.“²⁴ Výsledné komunikáty, mezi něž můžeme zařadit například televizní zpravodajství, moderátorské projevy, komentáře, diskuse a další, mohou být připravené, či nikoli.²⁵

Pro mluvenou žurnalistiku je typické, že se prolínají výrazové prostředky různých stylových sfér a také se objevují morfologické, lexikální či syntaktické hovorové prostředky. V syntaxi jsou využívány buďto velmi krátké věty, nebo mluvčí

¹⁹ JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Masová média*. 2., přepracované vydání. Praha: Portál, 2015, s. 69

²⁰ Tamtéž, s. 69–70.

²¹ BARTOŠEK, Jaroslav. *Úvod do studia žurnalistiky: studijní texty pro distanční studium*. 2., přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001, s. 5.

²² Tamtéž, s. 6.

²³ Tamtéž, s. 6–7.

²⁴ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011, s. 177.

²⁵ Tamtéž, s. 177–178.

věty spontánně asociativně připojuje. Jindy také může docházet k tomu, že je text autentický s řádnou syntaxí a působí pak hyperkorektně.²⁶

S nepřipraveností komunikátů, respektive s jejich spontánností, souvisí také užívaný jazykový kód. U mluvené televizní žurnalistiky by měla být používána spisovná čeština, v praxi však dochází k odchylování se od tohoto pravidla. Odchyly od jazykové normy můžeme pozorovat převážně v debatách, nebo v zábavných moderovaných pořadech či soutěžích, v nichž není text předem přesně připraven. V mluvené žurnalistice se, častěji než v psané, setkáváme také s prostředky interdialektovými, slangovými či profesními, přesto lze říct, že profesionální moderátoři používají převážně spisovnou češtinu.²⁷

²⁶ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011. *Žurnalistika a komunikace*, s. 178.

²⁷ Tamtéž, s. 178–179.

4. Zpravodajství

Zpravodajství je nejstarší součást žurnalistiky a vzniklo z potřeby informovat o nečekaných událostech a také o politickém nebo ekonomickém dění, které by mohlo lidi ovlivnit. Slovník žurnalistiky definuje zpravodajství jako „označení jedné ze základních novinářských činností a zároveň i produktu této činnosti.“²⁸ Podle Osvaldové označuje pojem zpravodajství několik fází, a to hledání a výběr informací a jejich následnou distribuci prostřednictvím různých žurnalistických projevů.²⁹

Teoretik médií Denis McQuail v návaznosti na srovnávání zpravodajství s historií, které prováděl Robert Park, popsal několik hlavních rysů zpravodajství:

- zpravodajství je časové – týká se nedávných nebo opakujících se událostí;
- zpravodajství je nesystematické – zaobírá se oddělenými událostmi;
- zpravodajství je pomíjivé – existuje jen, pokud jsou události aktuální;
- zmíněné události by měly být neobvyklé nebo nečekané, kromě neobvyklosti jsou charakterizovány vždy relativní „zpravodajské hodnoty“, které zahrnují subjektivní úsudek o zájmech publika;
- zpravodajství nenahrazuje reálné vidění, ale slouží zvláště pro orientaci a směrování pozornosti;
- zpravodajství je předvídatelné.³⁰

Podle Osvaldové mezi základní zpravodajská kritéria patří mimo jiné přesnost, vyváženost, nepředpojatost a nezaujatý odstup. Tato kritéria však ztrácejí svou obecnou platnost kvůli tzv. infotainmentu³¹, při němž zdůrazňovaná zajímavost deformuje užitečnost informace, sdělení je co nejjednodušší a někdy dochází k zasahování do informace, aby byla přitažlivější.³²

²⁸ HALADA, Jan a Barbora OSVALDOVÁ. *Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie oboru*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017, s. 276.

²⁹ OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001, s. 21.

³⁰ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 1999, s. 299–300.

³¹ Pojem spojující slova entertainment – zábava a information – informace.

³² OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001, s. 23.

4.1 Televizní zpravodajství

Televizní zpravodajství je „druh audiovizuální žurnalistické tvorby, jejímiž určujícími znaky jsou kontinuální periodičita a vysoká operativnost při šíření informací v kombinaci pohyblivého obrazu a mluvené řeči.“³³ Historicky televizní zpravodajství převzalo některé prvky z rozhlasu a zpravodajského filmu, významný vliv na vývoj televizního zpravodajství měla celková digitalizace televizního vysílání na přelomu tisíciletí.³⁴

Televizní zpravodajství užívá svébytný styl vyjadřování, krom jiného tím máme na mysli audiovizuální jazyk, který zahrnuje obrazovou a zvukovou složku. Vztah těchto dvou složek je v televizním zpravodajství velmi důležitý. Obraz a zvuk by měly vytvářet rovnocenný funkční celek. Požadavky na zpravodajský televizní příspěvek jsou stručnost, věcnost, jasnost a přesnost. Maximální délka příspěvku se pohybuje okolo 2 minut včetně úvodu ve studiu, průměrně jsou však příspěvky dlouhé okolo 1 minuty a 10 sekund, proto je vyváženost mluveného slova a obrazu velmi důležitým faktorem, který ovlivňuje výslednou srozumitelnost a následně správné a jednoznačné pochopení divákem.³⁵

4.1.1 Moderátoři televizního zpravodajství

Moderátoři jsou nejviditelnějšími aktéry nejen televizního zpravodajství. Jsou významným pojítkem mezi médiem a publikem a díky tomu, že jde ve většině případů o veřejně známé osobnosti, přitahují příjemce k danému pořadu. Jejich přítomnost tedy zvyšuje sledovanost a zejména u komerčních médií se moderátoři stávají nástrojem marketingu a přinášejí mediální instituci komerční zisk.³⁶ Jelikož moderátoři významně přispívají k prosperitě televizní stanice, měli by mít všeobecné znalosti, měli by se kultivovaně vyjadřovat a také by měli být profesně zdatní, do profesní zdatnosti se v tomto případě zahrnuje chování, vzhled nebo třeba celková image.³⁷

³³ HALADA, Jan a Barbora OSVALDOVÁ. *Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie oboru*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017, s. 277.

³⁴ Tamtéž, s. 278.

³⁵ OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001, s. 74 a 76.

³⁶ BURTON, Graeme. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, 2001, s. 202–204.

³⁷ BARTOŠEK, Jaroslav. *Úvod do studia žurnalistiky: studijní texty pro distanční studium*. 2., přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001, s. 48.

4.1.2 Televizní zpravodajské relace

Televizní zpravodajská produkce tvoří základ každé televize. Hlavní zpravodajské relace jsou obvykle zařazovány na začátek hlavního vysílacího času a jako jedny z mála živě vysílaných pořadů mají pevně stanovený začátek a konec v časové ose programu. Na televizní zpravodajství mají vliv například zaměření stanice, její financování, personální zajištění nebo technické vybavení. Hlavní zpravodajské relace mají jednotnou formální i grafickou podobu a přinášejí přehled událostí z celého dne z domova i ze zahraničí.³⁸

4.1.2.1 Události

Události jsou hlavním zpravodajským pořadem České televize. Od 19 hodin jsou události vysílány současně na kanálech ČT1, ČT24 a ČT3. Délka pořadu se pohybuje přibližně okolo 50 minut. Na rozdíl od ostatních zpravodajských pořadů moderátoři při přednesu zpráv stojí, nebo se pohybují po studiu. V době sběru zkoumaného materiálu relaci uváděl jeden hlavní moderátor, druhý se k němu připojoval přibližně v polovině a uváděl tzv. „Naše téma“. Moderátoři Událostí jsou Marcela Augustová, Jakub Železný, Michal Kubal, Martin Řezníček, Jana Peroutková a Linda Bartošová. Daniela Písařovicová, jejíž projevy budou v této práci zpracovávány, v roce 2020 ukončila s Českou televizí spolupráci.

4.1.2.2 Velké zprávy

Hlavní zpravodajská relace FTV Prima fungovala pod názvem Velké zprávy v letech 2018–2020, kdy je se vznikem nové stanice CNN Prima News 3. května 2020 nahradily Hlavní zprávy. Stopáž Velkých zpráv byla 45 minut, byly vysílány každý den od 18:55 a uváděly je moderátorské dvojice složené z Karla Voříška a Kláry Doležalové, Evy Perkausové a Romana Šebrleho a Matěje Misaře a Gabriely Laškové. Po Velkých zprávách následovaly Divošky a Top Star.

³⁸ BARTOŠEK, Jaroslav. *Úvod do studia žurnalistiky: studijní texty pro distanční studium*. 2., přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001, s. 79–80.

4.2 Zpravodajský styl

Zpravodajský styl³⁹ patří společně se stylem analytickým a publicistickým stylem beletristickým k funkčnímu stylu žurnalistickému. Pro zpravodajský styl jsou typické funkce informativní a zpravovací. Úkolem zpravodajských textů je podávat informace o nových a aktuálních událostech ze sféry politické, ekonomické, ze sféry společenského života a stále více se informuje o událostech ze sféry odborné.

Cílem je předání sumy informací, a proto je pro zpravodajský styl příznačná snaha o co nejvyšší rychlost v podání informací. Původci textu se snaží o objektivní vyjádření. Typická jsou stručná a konkrétní sdělení, faktičnost a pojmová srozumitelnost.⁴⁰ Obsah textu vychází z nutnosti odpovědět na otázky: „co se stalo, kdo to udělal a kdy, kde, event. stručně jak a proč, ale hlubší analýza zpráv se většinou neočekává.“⁴¹ Seriózní autoři prověřují obsah zpráv z několika zdrojů. Vhodné je uvést i souvislosti události (tzv. background).⁴²

Charakteristické je užívání neutrální vrstvy jazyka a automatizace výrazových prostředků. Výběr těchto prostředků souvisí se snahou o nezaujatost a úplnost předávané informace. Jelikož se jevy, o kterých žurnalisté informují, často opakují, je ve zpravodajském stylu výrazná modelovost a stereotypnost vyjádření.⁴³

4.3 Požadavky na kvalitní zpravodajství

Je patrné, že je pro dnešní společnost důležité, aby lidé měli přístup ke spolehlivým zdrojům informací, a mohli se tak orientovat ve světovém dění, a na základě těchto informací mohli činit příslušná rozhodnutí. V tomto ohledu lidé spoléhají na zpravodajství a mají od něj očekávání, jak by měly zpravodajské obsahy vypadat. Tato očekávání souhrnně nazýváme jako normativní požadavky na zpravodajství. V liberálně-demokratických společnostech patří k těmto požadavkům

³⁹ V tomto odstavci vycházíme z Čechové (2003, s. 224).

⁴⁰ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003, s. 224.

⁴¹ Tamtéž, s. 224.

⁴² BARTOŠEK, Jaroslav. *Úvod do studia žurnalistiky: studijní texty pro distanční studium*. 2., přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001, s. 71.

⁴³ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003, s. 224–225.

objektivita, vyváženost a nestrannost, které se vztahují ke způsobu zpracování informací a konečné podoby konkrétních výstupů.⁴⁴

„Objektivita představuje zvláštní formu mediální činnosti a zvláštní postoj k úloze shromažďovat, zpracovávat a rozšiřovat informace.“⁴⁵ Podle Trampoty lze objektivitu chápat nejméně dvěma způsoby: buďto „jako užívání faktů a zobrazování reality tak, aby zobrazení co nejvíce korespondovalo s reálným stavem věcí,“⁴⁶ nebo „jako odkaz k souboru profesionálních postupů, které reportéři používají, aby produkovali výpovědi nárokuje si vysokou míru pravdivosti.“⁴⁷ Objektivita velkou měrou souvisí s principem svobody, který je nezbytný pro možnost být nepředpojatý, ale zároveň také umožňuje stranit a být předpojatý. Objektivita rovněž zvyšuje cenu mediálního produktu, jelikož posiluje důvěru publika v předávané informace.⁴⁸

Trampota ve své publikaci představuje Westerstáhlovo rozpracování objektivity, podle něhož se objektivita skládá z faktičnosti a nestrannosti. Faktičnost v tomto pojetí zahrnuje:

- pravdivost, která postihuje úplnost, přesnost a faktickou a věcnou správnost výpovědi;
- relevanci, která vychází z normativních požadavků na zpravodajství, z potřeb publika a z ukazatelů reálného světa. Aby byla zpráva relevantní, musí v ní být obsaženy všechny podstatné informace a aktéři. Zároveň by zpráva měla být pro publikum užitečná.

Nestrannost se v tomto konceptu zaměřuje na zpracování událostí a zahrnuje:

- vyváženost, podle které by měl být přístup aktérů do zpráv rovnocenný;
- neutrální prezentaci, která postihuje nehodnotící zpracování.⁴⁹

Objektivita je ale vždy pouze relativní. Nesouvisí to jen s případným nedodržením výše uvedených kritérií, ale také s kulturním, sociálním, či ekonomickým

⁴⁴ TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Praha: Portál, 2006, s. 143–144.

⁴⁵ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 1999, s. 172.

⁴⁶ TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Praha: Portál, 2006, s. 144.

⁴⁷ Tamtéž, s. 144.

⁴⁸ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 1999, s. 172–173.

⁴⁹ TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Praha: Portál, 2006, s. 145–146.

kontextem společnosti, ve kterém zprávy vznikají. Například informování o zahraničním zpravodajství a o odlišných kulturách je interpretováno v kontextu „domácích“ hodnot, které jsou brány jako dané a samozřejmé. Takzvané lidsky jímavé příběhy pak svým tematickým zaměřením objektivní zpracování téměř vždy vylučují.⁵⁰

Objektivita je v České republice zakotvená v zákoně č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Tento požadavek je explicitně vyjádřen v § 31 ve druhém a třetím odstavci, ve kterých se mimo jiné uvádí, že je provozovatel povinen poskytovat objektivní a vyvážené informace pro svobodné vyjádření názorů a že názory nebo hodnotící komentáře musí být odděleny od faktů. Dále provozovatel musí zajistit, aby ve vysílaném programu nebyla zvýhodňována žádná politická strana nebo hnutí, popřípadě jejich názory.⁵¹

⁵⁰ TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Praha: Portál, 2006, s. 147.

⁵¹ *Zákon č. 231/2001 Sb.: Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů* [online]. [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-231>.

5. Metodologie

V této práci budeme využívat metodu kvantitativní obsahové analýzy, kterou jsme se rozhodli využít zejména z důvodu rozsahu analyzovaného materiálu.

Kvantitativní obsahová analýza se vyznačuje vysokou měrou strukturovanosti a ověřitelnosti. Výhodou této metody je možnost zpracovávat velké množství textů a výsledky průzkumu následně podrobit statistickým analýzám. Výsledky pak lze přehledně znázornit pomocí grafů či tabulek.⁵² „Tento postup vychází ze sociálněvědních metod měření a kvantifikace a při jeho použití se mediované obsahy zkoumají s ohledem na několik vybraných znaků.“⁵³ Počátky kvantitativní obsahové analýzy sahají až do 19. století a o přesnější definici se v padesátých letech zasloužil Bernard Berelson, který ji popsal jako výzkumnou techniku „pro objektivní, systematický a kvantitativní popis zjevného obsahu komunikace.“⁵⁴ Pro úspěšnou obsahovou analýzu je zapotřebí dvou předpokladů. Zkoumaný vzorek musí být dostatečně rozsáhlý, aby byly výsledky platné. Druhým předpokladem je snadná identifikace kvantifikovaných jednotek.⁵⁵

Výzkumný proces kvantitativní obsahové analýzy lze rozdělit do šesti základních bodů:

- výběr výzkumného tématu;
- operacionalizace – vypracování metody a zadání výzkumného tématu;
- plánování a organizace – definování časového a organizačního průběhu;
- přípravná a ověřovací fáze – ověření vhodnosti výzkumných metod;
- sběr dat;

⁵² SCHULZ, Winfried a Irena REIFOVÁ. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. 3., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011, s. 29–30.

⁵³ Tamtéž, s. 29.

⁵⁴ SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014, s. 291.

⁵⁵ SCHULZ, Winfried a Irena REIFOVÁ. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. 3., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011, s. 76.

- vyhodnocení – analyzování, interpretování.⁵⁶

5.1 Vymezení dat

Pro potřeby této práce jsme vycházeli z databáze mediálních textů Anopress IT. V databázi nejsou zpravodajské relace uloženy jako celek, ale každý výstup je zde zpracován samostatně. Texty obsahují určité množství překlepů či interpunkčních chyb, jelikož jsou přepisovány v rychlém tempu. Tyto chyby jsme při analýze nebrali v potaz. Databázi Anopress IT jsme se rozhodli využít zejména proto, že v případě komerčních stanic jsou zpravodajské relace dostupné na jejich webových stránkách pouze po omezenou dobu.

Abychom docílili pestrého a komplexního vzorku, rozhodli jsme se zkoumat jak zpravodajskou relaci veřejnoprávní České televize, tak relaci komerční stanice FTV Prima. Analyzované vzorky byly vysílány od listopadu 2019 do února 2020. Do zkoumaného vzorku započítáváme pouze vstupy moderátorů v televizním studiu, které na rozdíl od živých vstupů bývají předem připravené, „a proto mají svou strukturací mnohem blíže k projevům psaným.“⁵⁷ V případě zpravodajské relace České televize nezahrnujeme do analyzovaného vzorku pasáže, které prezentuje jiný než hlavní moderátor. Jde o přibližně pěti až desetiminutové úseky v každé relaci.

V případě hlavní zpravodajské relace veřejnoprávní České televize probíhal sběr materiálu od 4. 11. 2019 do 28. 2. 2020. U Velkých zpráv televizní stanice FTV Prima jde o rozmezí od 8. 11. 2019 do 26. 2. 2020. Rozmezí sběru dat je u televizních stanic odlišné, jelikož moderátoři vysílali v různém časovém období.

⁵⁶ Tamtéž, s. 31.

⁵⁷ SVOBODOVÁ, Jindřiška. Persvazivní funkce výrazových prostředků syntaktického plánu ve vybraných komunikátech mluvené publicistiky. In: *Bohemica Olomucensia*. Olomouc: Vydavatelství Filozofické fakulty UP, 2016, s. 51.

Přehled analyzovaných relací:

Události				
Moderátor	Vysílané dny			
	Listopad	Prosinec	Leden	Únor
Augustová	4. 11	8. 12	7. 1	9. 2
	11. 11	16. 12	17. 1	18. 2
	19. 11	26. 12	27. 1	28. 2
Písařovicová	8. 11	1. 12	10. 1	2. 2
	9. 11	3. 12	12. 1	12. 2
	18. 11	10. 12	20. 1	21. 2
Železný	7. 11	9. 12	9. 1	11. 2
	10. 11	18. 12	11. 1	20. 2
	28. 11	22. 12	22. 1	22. 2

Tabulka č. 1: Analyzované relace Událostí České televize

Velké zprávy				
Moderátoři	Vysílané dny			
	Listopad	Prosinec	Leden	Únor
Doležalová, Voříšek	8. 11	6. 12	9. 1	10. 2
	27. 11	21. 12	10. 1	25. 2
	28. 11	23. 12	11. 1	26. 2
Lašková, Misař	11. 11	14. 12	14. 1	5. 2
	12. 11	15. 12	15. 1	6. 2
	14. 11	27. 12	29. 1	15. 2
Perkausová, Šebrle	18. 11	8. 12	17. 1	4. 2
	19. 11	16. 12	18. 1	14. 2
	21. 11	20. 12	20. 1	20. 2

Tabulka č. 2: Analyzované relace Velkých zpráv FTV Prima

U každého z moderátorů, resp. moderátorské dvojice, jsme zkoumali celkem 12 zpravodajských relací v průběhu čtyř měsíců. Každá zpravodajská relace má různou stopáž a množství příspěvků. Aby nedošlo k případnému zkreslení výsledků, rozhodli jsme se uvádět ve výsledných shrnutích jak absolutní výskyt daného jevu, tak průměrný výskyt jevu na příspěvek.

5.2 Hypotézy

Předpokládáme, že v hlavní zpravodajské relaci komerční stanice FTV Prima bude informativnost a srozumitelnost komunikátů prostřednictvím syntaktických prostředků narušována častěji než v případě hlavní zpravodajské relace veřejnoprávní televizní stanice ČT1. Komerční média se často snaží emotivně zaujmout diváka, přinášet nové a zábavné formy, které by zvýšily sledovanost relace, a tak očekáváme, že u komerční zpravodajské relace bude častěji docházet k porušování zásad informační kvality, než je tomu u hlavní zpravodajské relace veřejnoprávní televize.

6. Syntaktická rovina

Do 90. let 20. století nevzniklo mnoho jazykově-stylistických analýz televizního vysílání, i přesto bylo vzneseno kritérium snadné srozumitelnosti, a proto „se terčem kritiky stala např. přílišná délka vět a souvětí, syntaktická komplikovanost, nevhodný slovosled, nadbytečná cizí slova apod.“⁵⁸ Podle Jaroslava Bartoška „jsou diváci stále méně ochotní věnovat zpravodajství dlouhou dobu, délka zpráv se všeobecně zkracuje.“⁵⁹ Syntax mediálních textů, obzvláště zpravodajských žánrů, by měla být jednoduchá a málo příznaková a jazyková strukturace textu by měla být přehledná.⁶⁰

Ačkoli jsou televizní zpravodajské relace pronášeny v mluvené formě, náš zkoumaný vzorek je tvořen výlučně moderátorskými vstupy ve studiu a ty jsou téměř vždy písemně připravené a následně pouze přečtené. Příspěvky tedy mají charakter předem připravených a dobře promyšlených výpovědí a svou strukturou mají blíže k psaným projevům, a proto by se v nich neměly vyskytovat jevy typické pro tzv. mluvenou syntax.

Zaměříme se tedy pouze na syntaktické prostředky, které by mohly ovlivnit neutralitu a objektivitu sdělovaných informací či snížit jejich informační kvalitu.

6.1 Modalita

Podle Běličové se lingvisté shodují na tom, že „modálnost jako jazyková kategorie je neodmyslitelnou složkou větného významu, a to složkou větotvornou.“⁶¹ Jádrem modálních významů v jazyce je hodnocení propozičního obsahu výpovědi,⁶² v mediálních textech bývá ovšem obtížné odhalit nositele modality, který může být,

⁵⁸ HOFFMANNOVÁ, Jana a kol. *Stylistika mluvené a psané češtiny*. Praha: Academia, 2016, s. 301–302.

⁵⁹ BARTOŠEK, Jaroslav. *Zpravodajství a publicistika: studijní texty pro distanční studium*. 2. přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001, s. 14.

⁶⁰ HOFFMANNOVÁ, Jana a kol. *Stylistika mluvené a psané češtiny*. Praha: Academia, 2016, s. 275.

⁶¹ BĚLIČOVÁ, Helena. *Modální báze jednoduché věty a souvětí: k porovnávací syntaxi češtiny a ruštiny*. Praha: Ústav pro jazyk český ČSAV, 1983, s. 3.

⁶² Tamtéž, s. 3–4.

ačkoli to není časté, identický s osobou mluvčího. Prostřednictvím voluntativní modalita vyjadřuje mluvčí kategorie nutnosti, možnosti či záměru, epistémická neboli jistotní modalita pak slouží jako prostředek k vyjádření jistoty o platnosti propozičního obsahu. Modalita voluntativní i epistémická však sdílí některé společné verbální výrazové prostředky, a tak může být přesná interpretace složitá.⁶³ Eva Buráňová zdůrazňuje, že „kromě původce děje, mluvčího a adresáta musíme u modálních významů vždy počítat ještě s dalším sémantickým činitelem – s kategorií původce modalita.“⁶⁴ Podle původce modalita rozlišuje tři kategorie: a) původce modalita je totožný s mluvčím, b) původce modalita není totožný s mluvčím ani s adresátem a je přesně označen, c) původce modalita není označen a vyjadřuje se cizí mínění.⁶⁵

Při užití voluntativní modalita obsahují věty „informaci o tom, že realizace/nerealizace obsahu predikátů je nutná, možná nebo záměrná (chtěná). Tyto modální významy a jejich různé odstíny se vyjadřují soubory prostředků.“⁶⁶ Nejčastěji se voluntativní modalita vyjadřuje lexikálními prostředky, méně pak prostředky gramatickými a některými typy větných konstrukcí.⁶⁷ Při vyjadřování nutnosti nebo možnosti bývá ve větách obsažen podnět dané modální dispozice. Můžou to být překážky, podmínky, objektivní či subjektivní příčiny, normy apod. V případě kategorie záměru je vyjádřeno aktivní stanovisko konatele. Na rozdíl od kategorie nutnosti a možnosti je tedy jeho vlastním rozhodnutím.⁶⁸ U všech tří kategorií lze ještě vyčlenit určité podkategorie, respektive základní modální významy. V rámci kategorie nutnosti rozlišujeme tři základní modální významy: a) nezbytnost, b) očekávanost, c) záhodnost (žádoucnost). Základní modální významy kategorie možnosti jsou: a) prostá (objektivní) možnost, b) dovolení, c) schopnost. U kategorie nutnosti rozlišujeme pouze dva základní modální významy, a to: a) „mít úmysl“, b) „mít zájem (přání)“.⁶⁹

⁶³ BURÁŇOVÁ, Eva. Vztah mezi pravděpodobnostní, dispoziční a záměrovou modalitou. In: *Slovo a slovesnost*. Praha: UJČ AV ČR, 1979, 40(2), s. 100.

⁶⁴ Tamtéž, s. 98.

⁶⁵ Tamtéž, s. 99.

⁶⁶ GREPL, Miroslav a Petr KARLÍK. *Skladba češtiny*. Olomouc: Votobia, 1998, s. 153.

⁶⁷ Tamtéž, s. 153.

⁶⁸ Tamtéž, s. 155–156.

⁶⁹ Tamtéž, s. 157–165.

Pomocí modality epistémické (jistotně modalitní)⁷⁰ může mluvčí sdělovat určitou míru přesvědčení o pravdivosti sdělovaného obsahu. Epistémická modalita se vyjadřuje prostřednictvím postojových predikátorů, modálních částic a prostředky gramatickými. V rámci postojů jistotně modalitních se mluvčí také může distancovat od záruk o pravdivosti sdělovaného obsahu tím, že dá najevo, že to, co říká, není jeho mínění, ale že to někde slyšel nebo četl. Jde tedy o cizí mínění neboli evidenciálnost. K vyjádření cizího mínění slouží částice *prý*, *snad*, *údajně*, slovesa s významem předávání a získávání informace a modální sloveso *mít*.

V následující části práce se zaměříme na vstupy jednotlivých moderátorů a analyzujeme modalitu v jejich projevech. Začneme u moderátorů z ČT1 a budeme je řadit podle příjmení podle abecedního pořádku, následně budeme pokračovat moderátory FTV Prima podle stejného principu.

Marcela Augustová

Augustová				
Voluntativní modalita			Epistémická modalita	
Kategorie	Možnosti	Záměru	Pravděpodobnost	Evidenciálnost
nutnosti				
53	45	28	12	102
Průměr na příspěvek			Průměr na příspěvek	
0,17	0,14	0,09	0,04	0,32

Tabulka č. 3: Výskyt modality v příspěvcích M. Augustové

Při vyjadřování kategorie nutnosti jsme se nesetkali s případem, že by mluvčí byla sama současně nositelkou modálních dispozic. V rámci kategorie nutnosti byla vyjádřena jak prostá nutnost (modální predikátor *muset* byl použit v 16 případech a *nesmět* ve čtyřech případech), tak očekávanost, která byla vyjádřena celkem ve 33 případech (*Následovat má slyšení české strany v Bruselu.*).

U kategorie možnosti jsme se nejčastěji setkali s vyjádřením objektivní možnosti (celkem 39 případů), která byla vyjádřena pomocí modálních predikátorů *moci*,

⁷⁰ V tomto odstavci vycházíme z Grepla a Karlíka (1998, s. 480–486).

nemuset (S nechťenými vánočními dárky se nutně nemusí zpátky do obchodu.); je možné (Ty dálniční známku neplatí a její značky by bylo možné identifikovat.) a lze (Lze ho považovat za první ekologickou dopravní stavbu v Česku.). Zařadili jsme sem také případy, ve kterých byla možnost popřena (*Záchranářský vrtulník nemohl na místě přistát kvůli mlze.*). V pěti případech byla moderátorka sama nositelkou modálních dispozic, ve všech případech se jednalo o otázky na reportéry nebo na hosty. (*Může se, Davide, Donaldu Trumpovi tento tah podařit? // A můžete tedy konkrétně a v krátkosti říct, v čem konkrétně by se ta zakázka mohla změnit, mohla upravit?*). Zkoumaná data také obsahovala jednu výpověď podkategorie dovolení (*Auta směji do metropole s nejhorším ovzduším na světě vjíždět jen v sudé anebo liché dny.*) a pět případů podkategorie schopnosti (*Záznam se podařilo natočit navzdory tomu, že ... // Premiér menšinové vlády Leo Varadkar nedokázal získat... // Úřadům se také daří tyto dluhy líp vymáhat.*)

Kategorie záměru se vyskytovala celkem ve 28 výpovědích, nejčastěji byla vyjádřena pomocí modálního predikátoru *chtít*, ve dvou případech byl použit modální predikátor *rád by* (*Na Olomoucku by rádi největší částky vložili... // Sedm z deseti lidí by ve stáří rádo zůstalo doma.*). V jednom případě byla mluvčí původcem modality a opět šlo o vznesení dotazu na reportéra (*No, jak toho chce docílit, to už se na místo ptám Vlastimila Weinera.*).

Míru pravděpodobnosti vyjadřovala moderátorka pomocí obvyklých modálních částic (*Řecká policie nejspíš zabránila další tragédii. // Martin na bílém koni se zřejmě opozdí. // U řeky Otavy v písku pak policisti našli taky zbraň, kterou pravděpodobně použil.*). Jednou bylo užito k určení pravděpodobnosti také modální sloveso *muset* (*Experti si proto myslí, že poslední kus musel zemřít mezi lety 2005 až 2010.*). Ve třech případech, opět v rámci otázek jinému reportérovi, byla mluvčí nositelkou modálních dispozic (*Je vůbec jasné, jestli ten oznamovatel před komisí předstoupí? // Už je, Ondřeji, jasné, co ten problém způsobilo... // Jano, už je jasné, jaké látky do ovzduší unikly?*).

Nejpočetnější kategorií byla kategorie evidenciálnosti (viz kapitolu 6.1), při které se mluvčí distancuje od vyřčených informací a svým způsobem se tak zbavuje odpovědnosti za jejich pravdivost a objektivitu. Vysoký výskyt tohoto jevu se proto dá v mediálních sděleních očekávat. Při vyjadřování evidenciálnosti moderátorka odkazuje na zveřejněná sdělení oficiálních organizací, jiných mediálních organizací či

na představitele organizací, kteří jsou za tato sdělení zodpovědní (*Ministerstvo spravedlnosti říká, že ... // Podle Afghánské vlády... // Podle televize CNN...*).

Nejproblematictější bylo zařazení výpovědí s modálním slovesem *mít* v případech typu: *Na rozdíl od rekonstrukce a dokončení stávajícího areálu Krajské nemocnice Tomáše Bati bude levnější a rychlejší. Budování má trvat šest let. Bez kontextu není ze sdělení zcela jasné, zda jde o vyjádření záhodnosti, nebo pravděpodobnosti.*

Daniela Písařovicová

Písařovicová				
Voluntativní modalita			Epistémická modalita	
Kategorie	Možnosti	Záměru	Pravděpodobnost	Evidenciálnost
nutnosti				
85	55	33	13	95
Průměr na příspěvek			Průměr na příspěvek	
0,29	0,18	0,11	0,04	0,32

Tabulka č. 4: Výskyt modalit v příspěvcích D. Písařovicové

Také moderátorka D. Písařovicová využívá ve svých výpovědích všechny kategorie voluntativní i epistémické modalit. Oproti M. Augustové se v jejích příspěvcích více objevovala kategorie nutnosti (celkem 86 případů). Podkategorie nezbytnosti se ve výpovědích vyskytovala celkem 38krát. Nejčastěji byla vyjádřena predikátorem *muset*, ve dvou případech predikátorem *nesmět* (... *do vynesení verdiktu nesmí Kanadu opustit.*) a ve dvou případech byl použit predikátor *je třeba* (*Podle kabinetu je ale třeba daň zavést na celosvětové úrovni.*). Podkategorie očekávanosti byla vyjádřena celkem ve 48 případech. Na rozdíl od M. Augustové byla moderátorka v jednom případě sama nositelkou modálních dispozic (*Barboro, jak dlouho má akce trvat?*).

Kategorie možnosti byla jako v předešlém případě zastoupena nejčastěji predikátorem *moci* (celkem 47 případů). Dále byly využity predikátory *nemuset* (*Andrej Babiš se nemusí omlouvat za výroky o tom, že ...*); *mít možnost* (*Lidé by měli mít možnost řešit víc věcí s úředníky elektronickou cestou*) a *je možné* (... *, aby bylo*

možné vyčerpat celé navýšení.). Dvakrát jsme se také setkali s podkategorií schopnosti, která byla vyjádřena predikátorem *podarit se* (*Podle agentur se desítkám protestujících podařilo z univerzity uniknout*). V jednom případě byla možnost popřena (... *škola proti němu tedy nemůže zahájit disciplinární řízení.*). Ve čtyřech případech byla moderátorka nositelkou modálních dispozic (*Pokud se potvrdí informace Respektu, co by to mohlo znamenat? // Už jste zjistila, zda a komu, případně můžete zprávu auditu ukázat? // A kdy se na to všechno můžeme dočkat?*). Stejně jako ve výpovědích M. Augustové jde v těchto případech o otázky na reportéry či hosty.

Kategorie záměru byla ve většině případů vyjádřena slovesem *chtít*, v jednom případě šlo o predikátor *přát si* (*Premiér Andrej Babiš by si přál, aby Evropský účetní dvůr měl při rozhodování o finančních tocích uvnitř EU větší váhu.*). Zařadili jsme sem také čtyři výpovědi, ve kterých došlo k popření záměru (*Radnice už nechce být závislá na soukromé firmě...*).

Míru pravděpodobnosti moderátorka vyjadřovala nejčastěji pomocí modálních částic (*Hoteliéry v Česku zřejmě čeká další rekordní rok. // Kvůli smrti hokejového fanouška obvinila policie pravděpodobně pracovníka bezpečnostní agentury.*). Ve dvou případech byly použity postojoyé predikátory (... *dnes ji schválila vláda a předpokládá, že by novinka mohla začít platit...*), přičemž v jednom z těchto případů byla moderátorka původcem modality (*Jak pravděpodobné je tedy pokračování současného patu?*).

Kategorie evidenciálnosti byla zastoupena v největším počtu a nejčastěji byla vyjádřena pomocí slova *podle* (*podle senátorů; podle odborníků; podle Fajta*), v několika případech byla evidenciálnost vyjádřena pomocí sloves s významem předávání informace (*Server Lidovky.cz píše, že...*), nebo s významem získávání informace (*Zjistila to společnost Cebia, která ...*). V pěti případech bylo také užito modální sloveso *mít* (*Podmínky pro realitní makléře mají být přísnější.*).

Jakub Železný

Železný				
Voluntativní modalita			Epistémická modalita	
Kategorie nutnosti	Možnosti	Záměru	Pravděpodobnost	Evidenciálnost
58	54	30	12	99

Průměr na příspěvek			Průměr na příspěvek	
0,18	0,17	0,09	0,04	0,31

Tabulka č. 5: Výskyt modality v příspěvcích J. Železného

Množství výskytu kategorie nutnosti je u J. Železného podobné jako v případě M. Augustové. Stejně jako u Augustové, ani ve výpovědích Železného není on sám v této kategorii nositelem modálních dispozic. Nejčastěji byla zastoupena kategorie očekávanosti pomocí modálního predikátoru *mít* (celkem 38 případů) stejně jako u předchozích moderátorek. Druhý nejvíce zastoupený predikátor bylo sloveso *muset* (*Poukazují na to, že tento doklad musí vystavit lékař*), který byl použit v 17 případech. Jednotlivě pak byly použity predikátory *nesmět* (*Ta ale nesmí být kratší než deset minut.*) a *je potřeba* (*Před 30 lety bylo potřeba povolení, aby ...*)

Kategorie možnosti byla opět nejčastěji zastoupena modálním predikátorem *moci* (49 případů). Možnost byla dále vyjádřena predikátory *je možné* (*Ted' se jedná o tom, co je z ní možné zachovat.*); *nemuset* (*Už nemusejí pryč jen kvůli špatnému bydlení.*); *mít možnost* (*Současní uživatelé budou mít možnost si nemovitost odkoupit.*) a *nemoci* (*180 000 lidí nemůže ve čtvrtek a pátek odletět...*), podkategorie schopnosti pak byla vyjádřena pomocí slovesa *podarit se* (*Petře, účast je nižší než v dubnu, může podle tebe z poklesu zájmu některá strana těžít natolik, aby se jí podařilo ukončit pat a sestavit funkční vládu?*). V tomto případě byl moderátor nositelem modálních dispozic stejně jako v dalších sedmi výpovědích (*Je to důvod, který by prezidenta mohl přinutit k ústupkům? // Davide, co to přiznání Íránu v současné napjaté situaci může znamenat?*).

Kategorie záměru byla ve většině případů vyjádřena slovesem *chtít*, po jednom případě byl záměr vyjádřen slovesem *potřebovat* (*Už ted' proto upozorňují klienty, kteří potřebují cokoli vyřídit ještě v roce 2019, aby ...*) a *snažit se* (*Snaží se dohodnout na důležitém víceletém rozpočtu Evropské unie.*). Také se v příspěvcích objevily dvě výpovědi, které záměr popíraly.

Složení prostředků, které vyjadřují pravděpodobnost, se u J. Železného oproti jeho kolegyním poněkud lišilo. Typické modální částice byly použity pouze v sedmi případech (*Naopak u plynu bude zřejmě stagnovat... // Prezidentem Afghánistánu nejspíš zůstane Ašraf Ghání.*). Zbylé případy byly vyjádřeny pomocí postojových predikátorů *je pravděpodobné* (*Podle analytiků je pravděpodobné, že ...*); *mám pocit* (*Mám pocit, že ...*); *předpokládám* (*Radovane, předpokládám, že ...*) a *myslím*

(... *myslím, že si to nemyslí nikdo. // ... to je, myslím, ze členů vlády ten, kdo ...*). Jak můžeme vidět, byl moderátor ve čtyřech případech nositelem modálních dispozic.

Evidenciálnost byla také u J. Železného nejvíce zastoupenou kategorií (99 výpovědí). Mimo jiné byla vyjádřena pomocí sloves s významem předávání informací *psát* (*Ruská tisková agentura píše o špatně vyřízených odletových dokumentech.*); *říkat* (*Zástupci firem říkají, že ...*) a získávání informací *zjistit* (*Česká televize v souvislosti se zakázkou zjistila sporné skutečnosti.*) a *slyšet* (*Už jsme slyšeli, že ...*).

Klára Doležalová, Karel Voříšek

Doležalová, Voříšek				
Voluntativní modalita			Epistémická modalita	
Kategorie nutnosti	Možnosti	Záměru	Pravděpodobnost	Evidenciálnost
58	54	21	25	107
Průměr na příspěvek			Průměr na příspěvek	
0,22	0,21	0,08	0,1	0,4

Tabulka č. 6: Výskyt modality v příspěvcích K. Doležalové a K. Voříška

U příspěvků K. Doležalové a K. Voříška byla kategorie nutnosti druhou nejpočetnější. Nejčastěji šlo o vyjádření podkategorie očekávanosti (40 případů), která byla výlučně vyjádřena modálním predikátorem *mít* (... *Česká republika má akceptovat a tolerovat náboženský pluralismus a nesmí zvýhodňovat, nebo naopak diskriminovat...*), u zbylých výpovědí byla vyjádřena nezbytnost, nejčastěji predikátorem *muset*, ale jak můžeme vidět na předchozí ukázce, nezbytnost byla vyjádřena také predikátorem *nesmět* a dále predikátorem *je nutné* (*K provozování Airbnb v domě by byl nutný jejich souhlas.*) a *je potřeba* (*Vánoční stromeček je občas potřeba ubránit před nepřáteli.*).

Kategorie možnosti byla nejčastěji, celkem ve 32 případech, vyjádřena pomocí predikátoru *moci* (*Pomocť může moderní léčba.*). Oproti předešlým příspěvkům je zde vyšší výskyt dalších modálních predikátorů. Objektívni možnost byla dále vyjádřena pomocí predikátorů *nemuset* (*Nemusel by se tak už opakovat případ z Rakouska, kdy ...*) a *je možné* (*Ano, je to možné.*). Ve výpovědích se objevila v jednom případě

také podkategorie dovolení (*Polská společnost PGE možná bude smět pokračovat v těžbě...*). V šesti případech byla vyjádřena také podkategorie schopnosti (*Řidič totiž dokázal krátce po zastavení zmizet v ulicích Prahy.*) Opět jsme do této kategorie zařadily také výpovědi, ve kterých byla možnost popřena (*O titul už ale přijít nemůže.*).

Kategorie záměru byla vyjádřena pouze modálním predikátorem *chtít* (... *a chce se bránit právní cestou.*). Ve třech výpovědích byl záměr popřen (*Sám Ondráček se k tomu zatím vyjádřit nechtěl.*). Čtyřikrát byli mluvčí nositeli modálních dispozic (*Jakým způsobem toho chcete docílit?*).

Pravděpodobnost byla vyjádřena oproti předešlým příspěvkům rozmanitěji a častěji. Ve 20 výpovědích byly užity modální částice (*Zboží ve slevě pak rozhodně nekoupíte. // Možná i proto byla ve frontě strkanice.*), ve zbylých případech byly použity postojové predikátory (*Už teď je zřejmé, že ...*). Ve třech případech byli moderátoři nositeli modálních dispozic (*Jestli se neberete moc vážně, pak je vám na světě určitě dobře a určitě jste také někdy zkusili švihlou chůzi. // ... Divošky ty vám zaručeně poradí.*). Jak je zřejmé, mluvčí se v těchto případech obrací přímo na diváky a snaží se je aktivizovat.

Evidenciálnost byla opět nejvíce zastoupenou modální kategorií. Vyjádřena byla podobně jako u předchozích příspěvků jak modálními slovesy, tak adjektivy či adverbii. Na rozdíl od příspěvků ČT1 byla evidenciálnost vyjádřena také částicí *prý* (*Prý se chtěl pochlubit kamarádům.*).

Gabriela Lašková, Matěj Misař

Lašková, Misař				
Voluntativní modalita			Epistémická modalita	
Kategorie	Možnosti	Záměru	Pravděpodobnost	Evidenciálnost
nutnosti				
68	67	26	25	116
Průměr na příspěvek			Průměr na příspěvek	
0,25	0,24	0,09	0,09	0,42

Tabulka č. 7: Výskyt modalit v příspěvcích G. Laškové a M. Misaře

Kategorie nutnosti byla ve 25 případech vyjádřena pomocí slovesa *muset*. Podkategorie nezbytnosti byla dále vyjádřena pomocí modálních predikátorů *je nutné* (... *zda kvůli epidemii koronaviru bude nutné vyhlásit globální stav nouze*); *je potřeba*

(... a tak odkryla tuny odpadků, které je potřeba odstranit.) a nesmět (... i nadále nesmí využívat plošnou aplikaci jedu). Očekávanost se ve výpovědích objevila celkem 39krát. Ve dvou případech byli moderátoři opět při dotazování nositeli modálních dispozic (*Patriku, dobrý večer, jak silné by sněžení mělo být?*).

Objektivní možnost byla kromě tří případů, ve kterých byl užít predikátor *je možné* (*Je totiž možné, že ...*), vyjádřena slovesem *moci*. V šesti případech byla vyjádřena také podkategorie schopnosti (*Spoustu věcí si dokázali vyrobit sami během směny*). V pěti výpovědích byla vyjádřena také nemožnost vykonání děje (*Ten ale lékárny bez vědomí lékaře nemohou samy od sebe vyměnit*). V 10 výpovědích byli mluvčí nositeli modálních dispozic (*Můžeme čekat například déšť? // Podařilo se ti zjistit, co se stalo?*).

Ve 26 výpovědích byl vyjádřen záměr, či naopak popření záměru (*Francie, Británie a Německo chtějí, aby ... // Ani jedna ze zmíněných zemí nechce své brány otevřít*). V jednom případě byl mluvčí nositel modálních dispozic (*Chcete mít dobrou náladu?*). V tomto případě se moderátor obrací na diváky a snaží se vzbudit jejich zájem o nadcházející program.

Míra pravděpodobnosti byla nejčastěji vyjádřena pomocí modálních částic (*Neplatiče alimentů zřejmě zastoupí stát*). V jednom případě pak byl užít modální predikátor *je jasné* (*Jakube, je už jasné, proč agresor na řidiče zaútočil?*) a jednou *myslím* (... a myslím, že budu mluvit za nás oba, když řeknu, že její návštěva rozhodně stojí za to.). V posledním příkladu můžeme vidět, že byl mluvčí sám nositelem modálních dispozic, a to rovnou dvakrát. Kromě modálního predikátoru *myslím*, je tu ještě částice *rozhodně*.

U G. Laškové a M. Misaře byl výskyt evidenciálnosti nejvyšší. Skladba prvků, pomocí kterých byla vyjádřena, nebyla velmi různorodá. Nejvíce, jako u všech předchozích, byla evidenciálnost vyjádřena slovem *podle*, dále jsme se setkali s modálním slovesem *mít* (*Podle výpovědi se měl předtím pohybovat uprostřed silnice*), částicemi *prý* (*Momentálně je prý vázán na celu a eskortu*) a *údajně* (*Měl údajně slyšet hlasy*), třikrát bylo užito adjektivum *údajný* (*údajný vrah*).

Eva Perkausová, Roman Šebrle

Perkausová, Šebrle	
Voluntativní modalita	Epistémická modalita

Kategorie nutnosti	Možnosti	Záměru	Pravděpodobnost	Evidenciálnost
56	53	26	23	95
Průměr na příspěvek			Průměr na příspěvek	
0,2	0,19	0,09	0,08	0,3

Tabulka č. 8: Výskyt modality v příspěvcích E. Perkausové a R. Šebrleho

Kategorie nutnosti u E. Perkausové a R. Šebrleho se v ničem neodchylovala od ostatních příspěvků. Podkategorie nezbytnosti byla až na dva případy vyjádřena slovesem *muset* (... *hasiči museli vyhlásit třetí stupeň požárního poplachu.*), v jednom případě byl užit modální predikátor *nesmět* (... *že se Praha nesmí proměnit v jeden velký hotel.*) a jednou *je nutné* (... *a jejich oprava je nutná.*). Kategorie očekávanosti byla vyjádřena modálním predikátorem *mít*. Ve dvou případech byli mluvčí nositeli modálních dispozic (*Pavlıno, v jaké výši by měla daň být...?*) a v obou případech šlo o komunikaci s jinými reportéry.

Kategorie možnosti byla jako u všech předchozích nejčastěji vyjádřena pomocí modálního predikátoru *moci* (*Podle ní může být na vině azbest...*), dále byla objektivní možnost vyjádřena predikátory *mít možnost* (*Lidé mají možnost...*); *nemuset* (*Ten ale nemusí být vždy spolehlivý.*); *je možné* (*Je tedy možné, že...*) a *lze* (*že je lze znovu bezpečně používat*). V pěti výpovědích byla vyjádřena nemožnost vykonání děje. V příspěvcích jsme se opět setkali také s podkategorií schopnosti, byla vyjádřena slovesy *dokázat* (*aby ji dokázal splatit už do 30 let*); *podarit se* (*se policistům podařilo zadržet cizince*) a *umět* (*Evi umíš hrát na nějaký hudební nástroj? // Já umím hrát leda tak na nervy.*). V posledních dvou výpovědích byli mluvčí původci modality. Jde o závěr relace, kdy se moderátoři snaží diváka nalákat na další pořad. Moderátoři byli nositeli modálních dispozic v dalších čtyřech výpovědích. Ve třech případech šlo o otázky na reportéry, v jednom případě to bylo v rámci přivítání v úvodu pořadu (*A my jsme rádi, že vás můžeme přivítat na Primě.*).

Kategorie záměru byla vyjádřena pouze pomocí slovesa *chtít*. V jednom případě byl mluvčí nositelem modálních dispozic (... *protože já chtěl být vždycky virtuóz*). Čtyřikrát bylo vyjádřeno také popření záměru (*Bližší informace nechce vzhledem k věku útočníka zveřejňovat.*).

Pravděpodobnost byla ve dvou případech vyjádřena pomocí predikátorů *je možné* a *je jisté*. Ve zbylých případech byly užity modální částice. Ve třech případech,

kteře byly proneseny na konci relace, byli moderátoři původci modality (*Tady v Praze se sněhu asi nedočkáme. // Teď už na vás čekají Divošky a jistě vás nepřekvapí, že se dnes budou zabývat Valentýnem. No to budou, ale samozřejmě po svém.*). Opět jde o aktivizaci diváka a připomenutí následujícího pořadu.

Evidenciálnost se objevila celkem v 95 případech. Kromě jiného byla vyjádřena modálními slovesy *mít* a *říct*, dvakrát adjektivem *údajný* (*s údajnými vrahy; údajnou nabídku*). V 19 výpovědích byla evidenciálnost vyjádřena modální částicí *prý*.

6.1.1 Dílčí závěry k modalitě

V případě kategorie nutnosti jsme zaznamenali jeden z největších rozptylů v množství výskytů jevu na příspěvek. U žádného z moderátorů se ovšem neobjevil případ, ve kterém by nějakým způsobem ovlivňoval recipienta. V případě, že byl mluvčí nositelem modálních dispozic, šlo vždy o komunikaci s jiným reportérem či hostem. U kategorie možnosti jsme se u příspěvků E. Perkausové a R. Šebrleho setkali s případem, že se jako původci modality snažili recipienta ovlivnit, respektive nalákat na další pořad televizní stanice. Ve stejném případě byla užita také kategorie záměru. Stejná situace nastala v jednom případě také u příspěvků G. Laškové a M. Misaře. Prostředky jistotně modalitní byly využity k aktivizaci diváka u příspěvků K. Doležalové a K. Voříška a také u G. Laškové a M. Misaře. V případě zpravodajské relace Události jsme se s podobným případem vůbec nesetkali.

6.2 Slovosled

Slovosledem rozumíme „lineární řazení skupin/složek/konstituentů včetně slov, slovních tvarů, pohyblivých morfémů, větných členů a vět v souvětí při jejich užití ve větě (v textu).“⁷¹ V této práci se zaměříme pouze na slovosled věty, respektive výpovědi, jelikož v našem případě obsahuje analyzovaný materiál právě výpovědi. Větou totiž rozumíme „abstraktně míněnou, tj. v komunikační situaci nezakotvenou, jazykovou jednotku obsahující verbum finitum“⁷², zatímco výpovědi rozumíme „větu

⁷¹ KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ, ed. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 424.

⁷² GREPL, Miroslav a Petr KARLÍK. *Skladba češtiny*. Olomouc: Votobia, 1998, s. 20.

zakotvenou (pronesenou nebo napsanou) v nějaké konkrétní komunikační situaci.“⁷³ Podle V. Mathesia rozhoduje o slovosledu především aktuální členění větné,⁷⁴ podle kterého se věta, resp. výpověď člení na „to, o čem se v ní mluví“ (východisko, téma věty) a „to, co se o tom říká“ (ohnisko, réma věty).⁷⁵ Podle postavení těchto složek ve výpovědi rozlišujeme slovosled objektivní a subjektivní, případně jinak příznakový. Objektivní slovosled, který je považován za základní, se vyznačuje rozložením výpovědní dynamičnosti zleva doprava, tedy od tématu k rématu. Objektivní slovosled je typický pro výpovědi s oznamovacím charakterem a pro neemocionální vyjadřování. Protipólem je slovosled subjektivní, který se vyznačuje rozložením výpovědní dynamičnosti zprava doleva, tedy od rématu k tématu. Subjektivní slovosled může vyjadřovat individuální, subjektivní až emotivní postoj mluvčího a jeho hodnocení sdělovaného obsahu. U krátkých zpravodajských žánrů se však můžeme také setkat s neemotivním subjektivním slovosledem. Réma je v těchto případech sice na začátku, intonační centrum je však na posledním slově, jako by se tu nacházelo réma.⁷⁶

V následující části práce budeme analyzovat slovosled v úvodních výpovědích jednotlivých příspěvků, protože právě v úvodu se moderátoři nejčastěji snaží recipienta aktivizovat, když mu sdělují nečekané a překvapivé informace. Stejně jako v předchozí kapitole i nyní začneme moderátory ČT1 podle abecedního pořádku, následovat budou moderátoři FTV Prima podle stejného principu.

Marcela Augustová

Datum	Počet příspěvků celkem	Úvodní výpovědi s objektivním slovosledem	Úvodní výpovědi se subjektivním slovosledem
4. 11	26	25	1 (<i>Více než polovina škol se odhadem odborů zapojí do střeční stávky.</i>)

⁷³ Tamtéž, s. 21.

⁷⁴ Tamtéž, s. 425.

⁷⁵ KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ, ed. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 32.

⁷⁶ KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ, ed. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 426–427.

11. 11	27	25	2 (<i>Vraky dvou velkých lodí objevili archeologové nedaleko Stockholmu. // Čtvrté místo patří Česku v žebříčku spotřeby alkoholu.</i>)
19. 11	30	27	3 (<i>Za restart vzájemných vztahů označili návštěvu Andreje Babiše v Kyjevě sám premiér i ukrajinští vrcholní politici. // Už jen desítky protestujících zůstávají uvnitř Polytechnické univerzity v Hongkongu.</i>)
Datum	Počet příspěvků celkem	Úvodní výpovědi s objektivním slovosledem	Úvodní výpovědi se subjektivním slovosledem
8. 12	22	22	0
16. 12	27	26	1 (<i>Smlouvu na dodávku dvou nových letadel Casa podepsalo Ministerstvo obrany.</i>)
26. 12	25	22	3 (<i>Přes 200 bezdomovců a lidí v těžké životní situaci pohostili dobrovolníci v Brně. // Nejméně 16 obětí už má tajfun Fanfon, který...</i>)
7. 1	30	29	1 (<i>Pokutu téměř 11 000 000 Kč dostal Ochranný svaz autorský.</i>)
17. 1	34	30	4 (<i>Do vazby poslal příbramský soud pětatřicetiletého muže z Prahy, který... // Obžalobu pro pět lidí navrhli policisti v souvislosti s neoprávněnými úhradami zdravotních pojišťoven firmě Chambon.</i>)
27. 1	20	18	2 (<i>Ve vleklé nejistotě žijí lidé ve vilových čtvrtích na jihu Prahy a v blízkém okolí.</i>)
9. 2	27	25	2 (<i>Lidské pozůstatky našli technici v sutinách zbouraného domu v Prešově. // Patrový autobus havaroval ráno u Blšan na Lounsku</i>

18. 2	32	28	4 (<i>Nejistota panuje kolem turistické lodi kotvící u Jokohamy. // Boj s ptačí chřipkou pokračuje na Pardubicku.</i>)
28. 2	18	16	2 (<i>300 000 000 eur zaplatí Volkswagen německým zákazníkům za podvody s emisními testy.</i>)
Průměr subjektivního slovosledu na příspěvek			0,08

Tabulka č. 9: Slovosled úvodních výpovědí v příspěvcích M. Augustové

Jak můžeme vidět v tabulce výše, nejčastěji moderátorka v příspěvcích užívá objektivní slovosled, úvodní výpověď je vytvořena na posloupnosti T → R a následující výpovědi jsou tvořeny na základě různých tematických posloupností:

(1) Tragická dopravní nehoda uzavřela hlavní tah mezi Znojmem a Jihlavou. U obce Pavlice se před pátou odpoledne srazila tři osobní auta. Zemřeli čtyři lidi, další jsou v péči zdravotníků. Potvrdili to hasiči i záchranáři. Policie odklání dopravu přes okolní vsi.

Velmi často se moderátorka snaží uvést výpověď jejím zasazením do časově-prostorových kulis (celkem 35 případů). Tento jev, tzv. měkký začátek, by měl recipientovi usnadnit vnímání, zároveň však dochází k obsahovému rozšíření tématu:

(2) Za necelé dvě hodiny začne ve Velké Británii první televizní duel lídrů hlavních politických stran. V Jihlavě odhalili pamětní desku obětem nacistických i komunistických represí. V kostele svatého Šimona a Judy na pražském Starém městě začal před chvílí adventní koncert Dobré vůle.

Dvakrát jsme se setkali se zavedením tématu ze situačního kontextu. Moderátorka využila obrazový doprovod ve studiu, gestem diváka upozornila na fotografii či videozáznam a jejich obsah tematizovala:

(3) Připnutím těchto vlčích máků na klopou se lidi po celém světě přihlásili ke Dni válečných veteránů.

A teď záběry nehody na dálnici D8. Minulý týden je natočil řidič z Mostecka.

Subjektivní slovosled moderátorka užila v poměrně omezené míře. V rámci celého zkoumaného materiálu jsme našli 25 případů. Moderátorka využívá subjektivní slovosled jako nástroj aktivizace diváka při konstatování překvapivých informací:

(4) Přesuny v rozpočtu skoro za 30 miliard už příslušnému sněmovnímu výboru navrhli koaliční i opoziční poslanci.

Posledních pár dnů mají lidi na to, aby nechali očipovat své psy.

Tresty od 25 let až po doživotí vynesl před chvílí soud v Paříži nad Francouzi, kteří v Sýrii a Iráku působili v řadách samozvaného Islámského státu.

Velmi omezený je výskyt tzv. existenciálních vět⁷⁷. Pojem pochází z práce V. Mathesia, ten jako příklad uvádí větu *Byl jednou jeden král*. Podle něj „můžeme tuto větu považovat za výpověď nečleněnou, neboť obsahuje vlastně jen jádro výpovědi se slovy průvodními“⁷⁸ Tento typ věty jsme zaznamenali pouze v jednom případě:

(5) Zemřel filozof Erazim Kohák.

Ve dvou případech jsme se také setkali s užitím katafory jako aktivizačního prostředku. Mluvčí vytváří napětí tím, že nejprve sdělí, co se stalo, a až následně popíše zasažený personální či nepersonální objekt nebo jiný jev:

(6) Vytvořil několik československých rekordů ve skoku o tyči. Ve sportu vítězil, ale režim porazit nedokázal.

Už roky odkrývají aktivity Moskvy v Evropě.

⁷⁷ Ačkoli se v našem analyzovaném materiálu jedná o výpovědi, při odkazování na tento jev budeme mluvit o (existenciální) větě, jde totiž o pojem zavedený V. Mathesiem.

⁷⁸ MATHESIUS, Vilém. *Čeština a obecný jazykozpyt: soubor statí*. Praha: Melantrich, 1947, s. 235–236.

Daniela Písařovicová

Datum	Počet příspěvků celkem	Úvodní výpovědi s objektivním slovosledem	Úvodní výpovědi se subjektivním slovosledem
8. 11	26	23	3 (<i>Kvůli smrti hokejového fanouška obvinila policie pravděpodobně pracovníka bezpečnostní agentury. // Velká záchranná operace proběhla dopoledne v dole u města Halle na východě Německa.</i>)
Datum	Počet příspěvků celkem	Úvodní výpovědi s objektivním slovosledem	Úvodní výpovědi se subjektivním slovosledem
9. 11	26	24	2 (<i>Nejmíň tři lidi zemřeli při rozsáhlých požárech na jihovýchodě Austrálie.</i>)
18. 11	29	28	1 (<i>Nejméně jedna dívka zemřela po pádu mostu u francouzského Toulouse.</i>)
1. 12	18	16	2 (<i>Druhým vůbec nejdražším obrazem malířky Toyen se stal Ráj černochoů. // Přibývá otrav zvířat kvůli nevhodnému přikrmování před zimou.</i>)
3. 12	23	19	4 (<i>Stamiliony z unijních dotací přidělených holdingu Agrofert má Česko vrátit. // Archeologickým průzkumem začala stavba obchvatu Svitav.</i>)
10. 12	21	21	0
10. 1	28	26	0
12. 1	26	24	2 (<i>Silný déšť a záplavy výrazně omezily provoz na mezinárodním letišti v Dubaji.</i>)
20. 1	24	22	2 (<i>540 orgánů loni transplantovali chirurgové z pražského IKEMu.</i>)

2. 2	20	19	1 (<i>Jako terorismus vyšetřuje britská policie odpolední útok na jihu Londýna.</i>)
12. 2	31	29	2 (<i>Devatenáct lidí a pět firem viní Národní centrála proti organizovanému zločinu z krácení daní.</i>)
21. 2	26	25	1 (<i>Mimořádná opatření kvůli koronaviru vyhláší Jižní Korea.</i>)
Průměr subjektivního slovosledu na příspěvek			0,07

Tabulka č. 10: Slovosled úvodních výpovědí v příspěvcích D. Písařovicové

Také v příspěvcích D. Písařovicové jsme se nejčastěji setkali s objektivním slovosledem:

(7) Hongkongské protesty mají první oběť. Zemřel student, který se při víkendovém policejním zátahu zřítil z nadzemního parkoviště a upadl do kómatu. Zpráva okamžitě vyvolala další vlnu odporu. Na několika místech se znovu střetli demonstranti s policisty.

Nezaměstnanost opět klesla. S říjnovými 2,6 % se vrátila na letošní nejnižší číslo. Lidí bez práce je nejméně, respektive méně než 200 000. Současně klesl také počet nabízených pozic.

Velmi často se moderátorka snaží „změkčit“ začátek jednotlivých příspěvků zasazením událostí do časově-prostorových kulís (celkem 48 případů):

(8) V pražské galerii Nová síň začala společná výstava tří umělců, kteří spolu žijí a tvoří v Provence.

Před 30 lety na začátku prosince 1989 chtělo Občanské fórum ukončit období stávek a demonstrací.

Dnes je to přesně 70 let od takzvaného čichošťského zázraku.

Dvakrát moderátorka k aktivizaci diváka užila kataforu:

(9) Byla úspěšnou divadelní i filmovou hvězdou. Začátkem padesátých let se ale pokusila o útěk z komunistického Československa.

Léčily se s rakovinou prsu.

V příspěvcích D. Písařovicové jsme zaznamenali nejmenší výskyt subjektivního slovosledu. Celkem ho použila ve 20 případech. Stejně jako Augustová ho využívá zejména k aktivizaci diváka při konstatování neočekávaných informací:

(10) Rozsáhlou změnu v odměňování více než půl milionu státních zaměstnanců připravuje Ministerstvo práce a sociálních věcí.

K desítkám dopravních nehod došlo dnes po celém Česku kvůli sněhovým přeháňkám a rannímu mrazu.

Už na 200 případů se v Číně rozrostl počet nakažených novým koronavirem způsobujícím zápal plic.

Ve dvou případech jsme také zaznamenali užití existenciálních vět:

(11) Zemřel Ivan Passer.

Zemřel předseda senátu Jaroslav Kubera.

Jakub Železný

Datum	Počet příspěvků celkem	Úvodní výpovědi s objektivním slovosledem	Úvodní výpovědi se subjektivním slovosledem
7.11	25	23	2 (<i>Jednat o spolupráci států střední a východní Evropy se zeměmi Beneluxu přijel český premiér Andrej Babiš do Lucemburku.</i>)
10. 11	21	19	2 (<i>Lidi nemocných po zrušení karenční doby přibylo. // Počtvrté během čtyř let vybírají Španělé své poslance.</i>)

28. 11	26	22	4 (<i>Nejméně 27 lid zemřelo při střetech s iráckými bezpečnostními složkami během protestů ve městě Násiríja na jihu země.</i>)
9. 12	26	25	1 (<i>Nejméně pět mrtvých a přes 30 zraněných je hlášeno po výbuchu plynu turisty vyhledávané sopky u Nového Zélandu.</i>)
18. 12	27	27	0
22. 12	27	23	4 (<i>Nejméně devět lidí zemřelo kvůli silným bouřím a vydatným deštům na jihu a západě Evropy. // Až o 10 % se v příštím roce zvednou odměny komunálních politiků.</i>)
Datum	Počet příspěvků celkem	Úvodní výpovědi s objektivním slovosledem	Úvodní výpovědi se subjektivním slovosledem
9. 1	24	23	1 (<i>Irák opouští pětice českých policistů, která se podílela na výcviku tamních kolegů.</i>)
11. 1	22	21	1 (<i>Cenný objev se podařil amatérskému hledači pokladů.</i>)
22. 1	36	35	1 (<i>Už šest případů nebezpečné hantavirozy zachytili v posledním půlroce lékaři ve Slezské nemocnici v Opavě.</i>)
11. 2	26	23	3 (<i>Prezentovat české studentské formule do Spojených arabských emirátů vyrážejí dva závodní týmy z ČVUT.</i>)
20. 2.	29	26	3 (<i>Letošní první případ spalniček zaznamenali hygienici v Moravskoslezském kraji. // To nejzajímavější z nezávislé divadelní scény chce ukázat festival Malá inventura.</i>)

22. 2	26	24	2 (<i>První dva Evropané zemřeli na nákazu novým typem koronaviru.</i>)
Průměr subjektivního slovosledu na příspěvek			0,08

Tabulka č. 11: Slovosled úvodních výpovědí v příspěvcích J. Železného

Výskyt subjektivního slovosledu je u J. Železného téměř stejný jako u jeho kolegyň. Na rozdíl od M. Augustové jsme nezaznamenali uvedení tématu ze situačního kontextu. Také jsme zaznamenali poměrně méně uvedení událostí do časově-prostorových kulis (celkem 28 případů):

(12) Na dálničním odpočívadle na osmdesátém devátém kilometru dálnice D1 se dnes vzpomínalo na Alexandra Dubčeka.

Minutu před půlnocí začalo v Česku vypínání televizního signálu v dosavadním standardu DVBT.

Ve Španělsku se včera večer losovala jedna z největších a nejstarších loterií na světě – El Gordo.

Subjektivní slovosled užil moderátor stejně jako jeho kolegyně v omezené míře k aktivizaci diváka. Celkem jsme zaznamenali 24 případů:

(13) Nečekaný problém odhalili úředníci Magistrátu v Hradci Králové a terénní pracovníci tamní charity, když vstoupili do soukromého domu u nádraží.

Množství kostí, ale i suť a úlomky skla tvořily jednu ze známých pyramid v kutnohorské kostnici, kterou ...

Ani premiér Andrej Babiš bývalému zesnulému předsedovi Senátu Jaroslavu Kuberovi nedoporučoval návštěvu Tchaj-wanu.

Celkem ve čtyřech případech využil moderátor kataforu jako prvek aktivizace recipienta:

(14) Dnes, před 130 lety, se narodila jedna z největších osobností českých kulturních dějin. Novinář, prozaik, dramatik Karel Čapek.

Diváci znají jeho Zdivočelou zemi nebo Bumerang. Při výpovědi o brutalitě komunistických věznic vycházel spisovatel Jiří Stráský ze své knihy Štěstí.

Existenciální začátek se v úvodních výpovědích vyskytuje pouze třikrát:

(15) Zemřel Jan Stráský

Zemřel ománský sultán.

Zemřel herec Terry Jones, člen britské skupiny Monty Python.

Klára Doležalová, Karel Voříšek

Datum	Počet příspěvků celkem	Úvodní výpovědi s objektivním slovosledem	Úvodní výpovědi se subjektivním slovosledem
8. 11	23	20	3 (<i>Zatím šest mrtvých a na tři sta padesát zraněných hlásí z Íránu.</i>)
27. 11	22	23	1 (<i>Neobvyklý nález objevili dělníci v areálu stavební firmy v Ústí nad Labem.</i>)
28. 11	20	18	2 (<i>Drogy důmyslně ukryté v hasicích přístrojích objevili elitní detektivové z Národní protidrogové centrály, kteří rozbili gang obchodníků s pervitinem. // Cestu asi 55 000 000 lidí k příbuzným a známým komplikuje počasí.</i>)
6. 12	26	23	3 (<i>Ledovka hrozí Česku. // Zřejmě čtyři lidé, včetně útočnicka, zahynuli při střelbě na americké vojenské základně v Pensacole na Floridě.</i>)

21. 12	21	18	3 <i>(Pořádně rušno bylo včera večer v Ostravě Zábřehu. // Už 20 lidí zemřelo v Indii při protestech proti novému zákonu o občanství.)</i>
23. 12	23	21	0
9. 1	23	22	1 <i>(Výsledky kontroly na dětském oddělení nemocnice v Pardubicích zveřejnilo Ministerstvo zdravotnictví.)</i>
10. 1	24	19	5 <i>(Bouřlivé zasedání zastupitelstva mají za sebou ve středočeském Varnsdorfu. // Tři mrtvé si dnes vyžádala dopravní nehoda dvou osobních aut mezi Pískem a obcí Čížová.)</i>
Datum	Počet příspěvků celkem	Úvodní výpovědi s objektivním slovosledem	Úvodní výpovědi se subjektivním slovosledem
11. 1	21	18	3 <i>(Nebezpečná nákaza se objevila v severočeském Litvínově na Mostecku. Druhý stupeň požárního poplachu museli vyhlásit včera večer pražští hasiči.)</i>
10. 2	21	20	1 <i>(Už 908 lidí po celém světě zemřelo kvůli nákaze koronavirem.)</i>
25. 2	19	17	2 <i>(Stejně jako v Itálii i u nás je české Ministerstvo zdravotnictví připraveno nechat zavřít školy. // Záhadu kolem těla nalezeného v pražské čističce odpadních vod se podařilo policistům objasnit.)</i>
26. 2	20	20	1 <i>(Kvůli šíření nákazy koronavirem v Evropě</i>
Průměr subjektivního slovosledu na příspěvek			0,1

*Tabulka č. 12: Slovosled úvodních výpovědí v příspěvcích K. Doležalové
a K. Voříška*

I ve výpovědích K. Doležalové a K. Voříška převažuje užívání objektivního slovosledu. Ani v jednom případě jsme se nesetkali s uvedením tématu ze situačního kontextu, ačkoli tato skutečnost je ovlivněná tím, že ve Velkých zprávách je ve většině případů obrazový materiál zobrazen až po tom, co moderátoři příspěvek uvedou ve studiu. V žádném případě jsme se také nesetkali s existenciální výpovědí. Pouze ve dvou případech byla k aktivizaci diváka užitá katafora:

(16) Sice nechvalně známá, ale neprodejná. Vila uprchlého podnikatele Radovana Krejčíře, který ...

Měla se stavět letos, ale teď je termín v nedohlednu. Stavba dálnice D55 ze Starého Města do Moravského Písku na jižní Moravě se odkládá.

Výrazně méně často moderátoři využili „měkkého“ začátku zasazením události do časově-prostorových kulis (celkem 14 případů):

(17) Na místě bývalé československo-německé hranice si pamětníci spolu s politiky připomínali symbolické přestřižení drátů železné opony.

Dnes večer se v pražské Státní opeře poprvé hraje a zpívá pro veřejnost.

Po téměř 130 letech skončila těžba v Dole Lazy v Orlové na Karvinsku.

Subjektivní slovosled užíli moderátoři celkem ve 25 případech, stejně jako J. Železný, ačkoli celkový počet příspěvků je u této moderátorské dvojice téměř o 50 příspěvků nižší. I přesto je subjektivní slovosled užit v omezené míře:

(18) Na svoji lehkovážnost doplatila servírka jedné z brněnských restaurací, která před podnikem psala na tabuli denní menu.

Padesát kilometrů ujížděl jihomoravským policistům zfetovaný řidič, který v Rakousku ukradl luxusní vůz.

Gabriela Lašková, Matěj Misař

Datum	Počet příspěvků celkem	Počet úvodních příspěvků s objektivním slovosledem	Úvodní výpovědi se subjektivním slovosledem
11.11	24	20	4 (<i>Chaos a nepokoje vypukly v Bolívii po odstoupení prezidenta Morálese a dalších ústavních činitelů. // Zbitý a bez oblečení běžel dnes nad ránem pražskými Vysočany šestnáctiletý mladík.</i>)
12. 11	24	24	0
14. 11	22	20	2 (<i>Kvůli požáru museli hasiči v noci na dnešek evakuovat dům s pečovatelskou službou v Praze na Černém Mostě.</i>)
14. 12	20	19	1 (<i>Pouhá minuta rozhodla o jejím životě</i>)
Datum	Počet příspěvků celkem	Úvodní výpovědi s objektivním slovosledem	Úvodní výpovědi se subjektivním slovosledem
15. 12	22	21	1 (<i>Velmi neobvyklou záhadu řeší strážníci v Přerově.</i>)
27. 12	24	20	4 (<i>Dvanáct lidí dnes zahynulo při leteckém neštěstí u kazašského města Almaty. // Bez tepla a teplé vody bylo od dnešního rána více než 3000 domácností v Českém Krumlově.</i>)
14. 1	24	22	2 (<i>Tři malé děti ve věku od jednoho do tří let uhořely při požáru chatky ve slovenských Košicích.</i>)
15. 1	24	20	4 (<i>Náročný zásah mají za sebou plzeňští hasiči. // Dramatické ráno mají za sebou policisté a taky místní na Písecku.</i>)

29. 1	24	22	2 (<i>Rodičovské příspěvky bude řešit Ústavní soud. // Neuvěřitelně riskantní manévr předvedl řidič osobního auta na Jičínsku.</i>)
5. 2	21	19	2 (<i>Téměř 100 řidičů denně překročí rychlost v jihlavském tunelu. // I přes silný odpor opozice se přerovská radnice rozhodla koupit další velkou budovu v centru města.)</i>
6. 2	24	24	0
15. 2	23	22	1 (<i>Vlnu protestů v Mexiku vyvolal případ brutální vraždy pětadvacetileté ženy.</i>)
Průměr subjektivního slovosledu na příspěvek			0,08

Tabulka č. 13: Slovosled úvodních výpovědí v příspěvcích G. Laškové a M. Misaře

Jak se dalo předpokládat, také v příspěvcích G. Laškové a M. Misaře se nejčastěji vyskytoval objektivní slovosled. Ani v tomto případě jsme se nesetkali s tím, že by moderátoři využili obrazového materiálu a uvedli by událost ze situačního kontextu. Také jsme se nesetkali ani s jedním případem katafory jako aktivizačního prostředku. Na rozdíl od předešlé moderátorské dvojice jsme ale zaznamenali poměrně vyšší výskyt zasazení událostí do časově-prostorových kulis (celkem 27 případů):

(19) Na právě probíhající hokejovém turnaji Channel One v Moskvě, kde hraje i česká reprezentace, se stal nevidaný kousek.

Už desátý den pokračují ve Francii stávky v dopravě kvůli vládnímu návrhu reformy důchodů.

Subjektivní slovosled v úvodních výpovědích byl použit výlučně v případech, kdy mluvčí sdělovali překvapivé informace a snažili se tak recipienta aktivizovat. Se subjektivním slovosledem jsme se setkali celkem ve 23 případech:

(20) Primitivem a balkánským nacionalistou nazval srbského tenistu Novaka Djokoviče velvyslanec Kosova v Bulharsku Edon Cana.

I třetí den soudu se čtveřicí obžalovaných z vraždy slovenského novináře Jána Kuciaka a jeho partnerky přináší další svědectví proti Marianu Kočnerovi.

Existenciální věta se u moderátorské dvojice vyskytla v jednom případěch:

(21) Není olej jako olej.

Eva Perkausová, Roman Šebrle.

Datum	Počet příspěvků celkem	Úvodní výpovědi s objektivním slovosledem	Úvodní výpovědi se subjektivním slovosledem
18. 11	26	24	2 (<i>Dvěma miliardami korun za prodej kovu ze státních rezerv chce vláda lepit díry ve státním rozpočtu, které sama udělala.</i>)
Datum	Počet příspěvků celkem	Úvodní výpovědi s objektivním slovosledem	Úvodní výpovědi se subjektivním slovosledem
19. 11	26	24	2 (<i>Dva těžce zranění lidé bojují o život po úniku zatím neznámé chemikálie ve firmě v Hamru na Jezeře. // Až na ukrajinské hranici se policistům podařilo zadržet cizince podezřelého z ubodání dvou mužů na ubytovně v Opatovicích nad Labem.</i>)
21. 11	23	22	1 (<i>Z vraždy obvinili policisté 70letého muže ze středočeské Nové Vsi.</i>)
8. 12	22	17	5 (<i>Dvě lidské oběti si vyžádal požár domu na Přeloučsku. // Nejméně 43 lidí zahynulo při rozsáhlém nočním požáru továrny v indickém Dillí.</i>)
16. 12	22	19	3 (<i>Zcela nečekaný vánoční dárek dostali lidé na Zlínsku. // Pět lidí zemřelo o víkendu</i>

			<i>na horách v Evropě. // Pořádný skandál řeší ve Spojených státech.)</i>
20. 12	23	21	<i>2 (Manévry na Václavském náměstí. // Brutální útok na pošťáka vyšetřují policisté v Aši na Chebsku.)</i>
17. 1	24	22	<i>2 (800 lidí podepsalo v Prostějově petici žádající zákaz používání glyfosfátu ve městě. // Druhý nejvyšší stupeň požárního poplachu museli nad ránem vyhlásit hasiči v Holasicích na Brněnsku.)</i>
18. 1	20	18	<i>2 (Druhý stupeň požárního poplachu museli vyhlásit hasiči ve Vimperku. // Extrémně silná sněhová bouře zasáhla kanadskou provincii Newfoundland a Labrador)</i>
Datum	Počet příspěvků celkem	Úvodní výpovědi s objektivním slovosledem	Úvodní výpovědi se subjektivním slovosledem
20. 1	25	22	<i>3 (Smrtí dvou policistů skončil zásah v havajské metropoli Honolulu. // O střechu nad hlavou se bojí matka čtyř dětí z Příbrami.)</i>
4. 2	23	20	<i>3 (Nejstarší dochovanou dřevěnou stavbu světa máme v Čechách. // S podvodnými prodejci mají zkušenosti tisíce Čechů.)</i>
14. 2	23	22	<i>1 (Pokus o vraždu vyšetřují kriminalisté na Kladně.)</i>
20. 2	22	18	<i>4 (Jedenáct mrtvých si vyžádala střelba na dvou místech v německém městě Hanau. // I nadále bude muset většina slepic v České republice žít v klecových chovech.)</i>
Průměr subjektivního slovosledu na příspěvek			0,1

*Tabulka č. 14: Slovosled úvodních výpovědí v příspěvcích E. Perkausové
a R. Šebrleho*

Také v případě E. Perkausové a R. Šebrleho jsme zaznamenali nejvíce příspěvků s objektivním slovosledem. Nezaznamenali jsme ani jediný případ uvedení události ze situačního kontextu, ani výskyt existenciální věty. Poměrně často se moderátorská dvojice snažila „změkčit“ začátek zasazením události do časově-prostorových kulís (celkem 25 případů):

(22) U Kladrub na severu Rokycanska hořel v noci na dnešek rozsáhlý zemědělský objekt.

Na sídlišti v severočeském Děčíně se odehrál brutální útok.

Na západě Polska jen 120 km od našich hranic se u divočáka objevil africký mor.

Subjektivní slovosled jsme zaznamenali ve 30 případech. Opět byl užit pouze v případech, kdy mluvčí sdělovali překvapivé a nečekané informace:

(23) O hudební nástroj za desítky tisíc korun přišla šestadvacetiletá studentka z Prahy.

Pro neobvyklý krok se rozhodli operatéri londýnské nemocnice.

Ve dvou případech užili moderátoři k aktivizaci recipienta kataforu:

(24) Nedotkne se jí. Roste na skále a je obklopena hladinou Virské přehrady na Vysočině.

Pohotově skočil za volant a zachránil autobus plný lidí, a to poté, co v loni v září na rychlostní silnici zkolaboval jeho řidič. Mnohatunový kolos pak odřídil na nejbližší bezpečné místo.

6.2.1 Dílčí závěry ke slovosledu

Subjektivní slovosled se nejčastěji vyskytoval u E. Perkausové a R. Šebrleho, nejméně výskytů jsme zaznamenali u D. Písařovicové, celkově byl však výskyt tohoto jevu u všech moderátorů (resp. moderátorských dvojic) poměrně vyrovnaný.

Absolutní výskyt subjektivního slovosledu se pohyboval v rozmezí od 20 do 30 výskytů, avšak v průměru na příspěvek se výpovědi se subjektivním slovosledem nejčastěji vyskytovaly u K. Doležalové a K. Voříška a G. Laškové a M. Misaře. Ve všech případech se však jednalo především o aktivizaci diváka v případě sdělování nečekaných informací. U moderátorů z ČT1 jsme zaznamenali o něco více případů, kdy se snažili aktivizovat recipienta jinými prostředky než subjektivním slovosledem (katafora, existenciální výpovědi). Celkově lze říct, že ani u jedné zpravodajské relace nebyly tyto prostředky užity k ovlivnění recipienta a ani nesnížily informační kvalitu.

6.3 Eliptické výpovědi

Elipsa se řadí mezi výpovědní modifikace, které jsou „jedním z podstatných důsledků situační zakotvenosti výpovědi.“⁷⁹ Výpovědní modifikace vznikají na základě toho, že v komunikační situaci běžně říkáme jen to, co je nové, nezbytné pro porozumění, nebo důležité k dosažení našich cílů.⁸⁰ Mezi výpovědní modifikace patří podle M. Grepla mimo jiné elipsa, substituce vedlejších vět, parcelace či opakování výrazů. V této práci se zaměříme pouze na eliptické výpovědi, respektive na výpovědi s elipsou přísudkového slovesa, protože právě ony jsou v analyzovaném materiálu poměrně často zastoupeny. Elipsa se projevuje vynecháváním „toho, co je dáno v situaci (včetně řečového kontextu), nebo co ze situace příjemce může vydedukovat (vyvodit).“⁸¹ Kromě přísudkového slovesa lze vynechávat také podmět, předmět, výrazy v adverbálních pozicích, či substantiva ve spojení s adjektivem.

Nyní si u každého moderátora představíme a okomentujeme typické případy eliptických výpovědí. U každého moderátora uvedeme absolutní výskyt eliptických výpovědí a do závorky pak uvedeme číslo, které odpovídá průměrnému výskytu jevu na jeden příspěvek. Postupovat budeme stejně jako ve dvou předchozích kapitolách. Začneme tedy postupně moderátory ČT1 a následovat budou moderátoři FTV Prima.

Marcela Augustová

⁷⁹ GREPL, Miroslav a Petr KARLÍK. *Skladba češtiny*. Olomouc: Votobia, 1998, s. 389.

⁸⁰ GREPL, Miroslav a Petr KARLÍK. *Skladba češtiny*. Olomouc: Votobia, 1998, s. 389.

⁸¹ Tamtéž, s. 390.

Elipsa přísudkového slovesa se objevovala na různých místech a plnila různou funkci. Celkem jsme zaznamenali 77 výskytů eliptických výpovědí (0,24). Uprostřed vstupu se vyskytovaly v 15 případech a sloužily jako prostředek textové soudružnosti:

(25) Premiér má za to, že Velká Británie musí ukončit nekontrolovaný příliv lidí z Evropské unie. Především těch s nízkou nebo nulovou kvalifikací.

U zmíněného mediánu činí rozdíl 5000. A ještě pohledem regionů.

Nejčastěji, celkem ve 24 případech, se eliptická výpověď vyskytovala na začátku vstupu, kde buď propojovala aktuální vstup s předchozím, nebo fungovala jako dynamizující prostředek sdělení:

(26) A ještě pohled do Brna.

Ve 14 případech jsme zaznamenali, že eliptická výpověď fungovala jako doplnění výpovědi předcházející. Tento postup je účinný při zdůrazňování informací, které by recipient mohl jinak přeslechnout, nebo by jim nevěnoval pozornost:

(27) Sedmé vánoční poselství prezidenta Miloše Zemana. Co v něm zaznělo? Pochvala vládě za národní investiční plán, výtka k tempu soudních a stavebních řízení nebo budování dopravní infrastruktury a taky varování před novým náboženstvím, které se podle hlavy státu stává z diskuzí o klimatických změnách. Končí v odpadu, přestože by se daly spravít. Boty, oblečení anebo kuchyňské spotřebiče.

Opačnou tendencí, která ale také slouží k zdůraznění informací, je pak jejich předsouvání před samotnou výpověď. Tento typ výpovědní modifikace jsme zaznamenali ve 20 případech:

(28) Důstojný život i v těch nejchudších oblastech světa. To je cíl projektu Skutečný dárek organizace Člověk v tísni a zájem o něj roste.

Nejmíň 50 ušlapaných lidí a přes 200 zraněných, to vše ve smutečném procesí za iránského generála Kásima Solejmáního.

Ve čtyřech případech jsme potom zaznamenali výpovědi, které svou funkcí i formou připomínají titulky zpráv:

(29) Hokejka, Wolkerák, Tajch nebo Rušička. Názvy, které v oficiálních mapách nejsou.

Daniela Písařovicová

U D. Písařovicové se vyskytlo pouze 48 eliptických výpovědí (0,16). Uprostřed vstupu se jako prostředek textové soudružnosti vyskytovala pouze v jednom případě:

(30) Devadesát vteřin, které ilustrují situaci v ulicích jedné z globálních metropolí. Minuta a půl bez komentáře.

Počátečních výpovědí sloužících především k dynamizaci sdělení, ale také k propojení jednotlivých vstupů jsme zaznamenali celkem 22:

*(31) A teď jeden úplně aktuální dovětek.
Nový obchodní spor Spojených států a Francie.*

Pro zdůraznění informací bylo v šesti případech využito kompletovaných výpovědí:

*(32) Slovenští autodopravci dnes zablokovali tři místa na hranicích s Českem.
Starý Hrozenkov, Bumbálku a Lanžhot.*

Dvakrát více bylo ke zdůraznění informací využito předsunutých výpovědí. Celkem jsme zaznamenali 12 případů:

*(33) Jak zbavit komunisty většiny v parlamentu. To přesně před třiceti lety řešilo Občanské fórum spolu se stranami stále ještě existující národní fronty.
Větší pravomoci pro centrální bankéře omezovat poskytování hypoték. Téma, kterým se znovu zabývali poslanci.*

Výpovědi, které připomínají titulky a slouží především k zaujetí recipienta, jsme zaznamenali sedmkrát:

*(34) Lepší výsledky v matematice, přírodovědě, i ve čtení.
Stravenkový paušál místo samotných stravenek.*

Jakub Železný

V případě J. Železného jsme se s eliptickými výpověďmi setkali v 66 případech (0,21). Nejčastěji se objevily na začátku vstupu. Nejvíce, celkem ve 28 případech, sloužily tyto výpovědi k dynamizaci sdělení, k aktivizaci recipienta a k tomu, aby se recipient soustředil na obsah sdělení:

*(35) Ojedinělý objev v Mexiku.
Hraboší kalamita, jakou nikdo nepamatuje.*

Začáteční eliptické výpovědi sloužily také k propojení dvou výpovědí (celkem osm případů):

*(36) Ted' čerstvá zpráva z Moskvy.
A čerstvá data Úřadu práce ještě o něco podrobněji.*

V 11 případech pak tyto počáteční výpovědi plnily funkci tzv. titulku. Domníváme se, že u těchto výpovědí není verbum finitum nutné, protože mají za úkol především zaujmout recipienta:

*(37) Měření emisí přímo na silnici. Novinka, kterou se ministerstvo dopravy a životního prostředí snaží...
Tvrdý trest pro Rusko za doping.*

V sedmi případech šlo u počátečních eliptických výpovědí také o zdůraznění důležitých informací jejich předsunutím před samotnou výpověď:

(38) Méně skládek, více recyklace. Tak by mělo Česko vypadat v blízké budoucnosti podle návrhu zákona o odpadech.

Minimální byl výskyt eliptických výpovědí, které se nevyskytovaly na začátku jednotlivých vstupů. V šesti případech fungovaly jako prostředek textové soudružnosti:

(39) Tady podrobněji.

A ještě bilance za celou dobu našeho členství v Unii.

V dalších šesti případech pak šlo o kompletované výpovědi, jejichž hlavní funkce je především zdůraznění důležitých skutečností, které by jinak mohl recipient přeslechnout:

(40) Francouzský prezident zmínil dvě příčiny. Ochabující zájem Spojených států o spolupráci v rámci NATO a tureckou ofenzívu proti Kurdům v Sýrii.

Klára Doležalová a Karel Voříšek

V případě K. Doležalové a K. Voříška se ve zkoumaném materiálu vyskytlo 53 eliptických výpovědí (0,2). Počet eliptických výpovědí, které se vyskytovaly na začátku a uprostřed vstupů, byl poměrně vyrovnaný. Na začátku vstupů se v omezené míře (tři případy) vyskytovaly eliptické výpovědi, které sloužily k propojení dvou po sobě následujících výpovědí:

(41) A další téma.

A ještě jedna úplně čerstvá zpráva, se kterou přišla americká televize CNN.

Stejně jako u moderátorů Událostí jsme i u této moderátorské dvojice zaznamenali úvodní eliptické výpovědi, které zvyšovaly dynamičnost sdělení (celkem 10 případů):

(42) Rozjetý kolos řítící se na desítky vozů autobazaru.

Přetékající nákupní košíky, v obchodech tisíce lidí a dvojnásobný počet rukou, které berou vše, co jim přijde pod nos.

Také jsme zaznamenali šest eliptických výpovědí, které plnily funkci titulku a sdělení opět dynamizovaly a upoutávaly pozornost:

(43) Syndrom diabetické nohy, selhání ledvin nebo slepota. Komplikace, které mohou potkat pacienty s diabetem druhého typu.

Sice nechvalně slavná, ale neprodejná.

Předsunutí výpovědi a tím způsobené zdůraznění důležitých nebo překvapivých informací jsme zaznamenali v sedmi případech:

(44) Nejméně 20 vykradených domů. Všechny jen během několika týdnů. To je bilance zlodějů, kteří se zaměřili na okolí Jesenice za okrajem Prahy.

Laboratoř a pod širým nebem. Tak to je část lesa v srdci Národní přírodní rezervace Rašeliniště Jizery.

Stejnou funkci plní také kompletované výpovědi, které se u této moderátorské dvojice vyskytovaly ve 13 případech:

(45) Prodejci na parkovišti u supermarketů například nabízejí kuřata, která porazili doma. Navíc bez účtenky.

Spálil duhovou vlajku a vyhrožoval, že vypálí i noční klub, před kterým symbol komunity gayů a leseb zlikvidoval. To všechno z nenávisti k homosexuálům.

Další eliptické výpovědi, které se vyskytovaly uprostřed vstupů, plnily různou funkci. V pěti případech sloužili jako funkční prostředek textové soudružnosti:

(46) Podrobnosti v reportáži Tomáše Poláka.

Ve čtyřech případech pak šlo o odpověď na řečnickou otázku řečenou mluvčím ve studiu. Tyto výpovědi podle nás slouží převážně k aktivizaci diváka:

(47) Dostane nálezný? Asi jo.

Nezkusili? No, tak hurá do toho.

U moderátorů Velkých zpráv jsme pak zaznamenali eliptické výpovědi, které se u moderátorů Událostí nevyskytovaly. V jednom případě jsme našli výpověď, která

sloužila jako prostředek textové soudružnosti, když jeden moderátor vstup uvedl a ten druhý jej dokončil:

(48) K. Doležalová: Poprvé za patnáct let se svatomartinské víno začalo prodávat už dnes, tedy o tři dny dřív než na svátek svatého Martina.

K. Voříšek: Přesně tak. Jedenáctého jedenáctý bude v pondělí, ale restaurace chtěly rozjet tradiční hody pečené husičky se zelím knedlíkem už o víkendu.

Čtyřikrát se pak na konci relace objevily eliptické výpovědi, které souvisely s následujícími pořady a moderátoři se na ně snažili diváky nalákat:

(49) K. Doležalová: Zajímavé rozhovory v Topstaru

Karel Voříšek: Ale ještě před tím Divošky

Gabriela Lašková a Matěj Misař

Počet eliptických výpovědí byl u této moderátorské dvojice téměř stejný jako u K. Doležalové a K. Voříška. Celkem jsme jich zaznamenali 56 (0,2). Častěji se však vyskytovaly na začátku vstupů. Rozdíl byl také v tom, že častěji (celkem devět výpovědí) se na začátku vyskytovaly výpovědi, které sloužily k propojení výpovědi s tou předcházející:

(50) A další téma.

Ve Velkých zprávách další významné téma.

Naopak počáteční výpovědi, které by sdělení dynamizovaly, se v analyzovaném materiálu nacházely pouze tři:

(51) Nejhorší video, co jsem za poslední dobu viděl.

Nové jízdní řády, změna spojů dopravců i cen.

Častěji moderátoři k dynamizaci sdělení a zdůraznění hlavních informací využívali předsunutí eliptické výpovědi. Celkem jsme zaznamenali 15 případů:

(52) Sedm let vězení a vyhoštění ze země na neurčito. Takový je trest pro šestačtyřicetiletého cizince, který před dvěma lety během přepadení plzeňského baru pobodal mladou ženu.

830 000 000 Kč. Tolik bude stát rekonstrukce památkově chráněných Císařských lázní v Karlových Varech.

Pouze ve dvou případech jsme pak zaznamenali počáteční výpověď, která by měla formu titulku:

(53) Podle Ministerstva financí úleva pro ty nejmenší podnikatele, podle opozice zbytečná byrokracie. Řeč je o zvláštním papírovém režimu, tedy jisté výjimce pro podnikatele.

Pustit se z kopce a dojet co nejdál. Klasika, kterou známe z dětských zimních radovánek.

Dále jsme zaznamenali devět případů, kdy se eliptická výpověď nacházela uprostřed vstupu a sloužila jako prostředek soudružnosti textu:

(54) Řecké úřady ho totiž odmítly vpustit na své území, a tak deportovaný muž stojí mezi dvěma ploty. Tím tureckým a řeckým.

Premiér Andrej Babiš už jednal s ministrem obrany Lubomírem Metnarem o osudu historika Eduarda Stehlíka. Zatím však bez konkrétního závěru.

Třikrát moderátoři pro zdůraznění informací využili kompletovaných výpovědí:

(55) Na adresu domova dorazily stovky balíčků. Od dětí i dospělých.

Městský soud znovu zabýval znaleckými posudky a tím, jestli na jeho chování, kdy v roce 2012 přejel svým autem ženu, neměl vliv zdravotní stav. Konkrétně hematom na mozku.

Stejně jako v případě K. Doležalové a K. Voříška jsme zaznamenali také výpovědi, které sloužily jako prostředek textové soudružnosti, když oba moderátoři uváděli jeden vstup. Tento typ výpovědi se objevil pětkrát:

(56) G. Lašková: I takovou podobu může mít vánoční dárek.

M. Misař: *Ano. Každý z nás ho může pořídit prostřednictvím charitativních nebo neziskových organizací.*

I u G. Laškové a M. Misaře jsme zaznamenali eliptické výpovědi, které se nacházely na konci pořadu a sloužily k aktivizaci diváka a k nalákání na následující pořad. Celkem jsme tento typ výpovědi zaznamenali v 10 případech:

(57) M. Misař: *Ach ta mezidruhová přátelství.*

G. Lašková: *Stará, dobrá a oblíbená písnička Divošek.*

Eva Perkausová a Roman Šebrle

U E. Perkausové a R. Šebrleho se eliptické výpovědi vyskytovaly v 51 případech (0,18). Opět se eliptické výpovědi nejčastěji nacházely na začátku jednotlivých vstupů. Na rozdíl od všech ostatních se u této moderátorské dvojice nevyskytl ani jeden případ počáteční eliptické výpovědi, která by sloužila jako prostředek propojení dvou výpovědí. Nejčastěji tyto výpovědi sloužily k dynamizaci sdělení. Celkem jsme jich zaznamenali 12:

(58) *Další masová střelba ve Spojených státech.*

Manévry na Václavském náměstí.

K dynamizaci sdělení a zdůrazňování informací využili moderátoři celkem v 10 případech předsunutí eliptické výpovědi:

(59) *Vjetí na nesprávnou kolej, nebo projetí návěstidla. To jsou mimořádné události, kterým by měla předcházet bezpečnější komunikace strojvůdců s dispečerem, a to přes vysílačky.*

Ve čtyřech případech měly počáteční výpovědi formu titulku a opět sloužily především k aktivizaci recipienta:

(60) *Nedostatek zdravotních sester. Dlouhodobý problém, který trápí české zdravotnictví.*

K aktivizaci recipienta a především ke zdůraznění hlavních informací sloužily také kompletované výpovědi. Těch jsme zaznamenali šest:

(61) Za nehodami stojí velmi podobné důvody. Černé oblečení chodců, nulové reflexní prvky a nepozornost.

Jenže postupně se ukazuje, že taková pomoc má i jedno velké úskalí. Náročný přesun sanitek do Číny.

Dále jsme zaznamenali čtyři eliptické výpovědi nacházející se uvnitř vstupu, které sloužily jako prostředek textové soudružnosti:

(62) Je nejmladším absolventem vysoké školy a brzy na univerzitě obhájí bakalářský titul v oboru elektroinženýrství. A teď to nejdůležitější.

Také u této moderátorské dvojice jsme našli čtyři eliptické výpovědi, které sloužily k propojení vstupů uváděných oběma moderátory:

(63) E. Perkausová: První testovací let nové americké kosmické lodi Starliner společnosti Boeing se nepovedl.

R. Šebrle: Je to tak. Asi půl hodiny po startu se objevily problémy s motory, které navádějí loď na oběžnou dráhu.

Poměrně vysoký výskyt eliptických výpovědí jsme zaznamenali v závěrech pořadu. Celkem 11 eliptických výpovědí sloužilo výlučně k nalákání diváka na následující pořad:

(64) R. Šebrle: Divošky, zvířecí říše a špagety.

E. Perkausová: No budete se divit, co všechno z toho vznikne. Divošky už za okamžik.

6.3.1 Dílčí závěry k eliptickým výpovědím.

Nejvíce eliptických výpovědí jsme zaznamenali u M. Augustové, nejméně pak u D. Písařovicové. Nemyslíme si však, že by užitím těchto výpovědí u moderátorů Událostí docházelo ke snižování informační kvality sdělení. Výpovědi sloužily

převážně k aktivizaci recipienta, případně ke zdůraznění důležitých informací. U moderátorů Velkých zpráv byly důvody k užití těchto výpovědí ve většině případů stejné. Výjimkou byly výpovědi, které se nacházely na konci jednotlivých relací. Lze říct, že u těchto případů docházelo také k ovlivnění recipienta tím, že se moderátoři snažili diváky nalákat na následující pořad.

6.4 Další výrazové prostředky

Závěrečnou kapitolu věnujeme prostředkům, které jsou ve sledovaných vzorcích obsaženy v menší míře, konkrétně se jedná o a) synekdochická (resp. personifikovaná) vyjádření; b) užití první osoby plurálu; c) výpovědi s otázkovou intonací (zde máme na mysli otázky, které nesměřují na jiné redaktory či pozvané hosty). Všechny tyto prostředky slouží převážně k aktivizaci recipienta. Synekdochická vyjádření, ačkoli slouží jako nástroj k upozadění skutečných konatelů děje, nesnižují ani nezvyšují informační kvalitu sdělení. Využití první osoby plurálu i výpovědi s otázkovou intonací slouží moderátorům mimo jiné jako prostředek fatické funkce komunikace s diváky a pomáhá jim udržet jejich pozornost.

Vzhledem k nízkému počtu a stejnorodosti zmíněných výrazových prostředků je nyní analyzujeme společně u moderátorů Událostí a následně u moderátorů Velkých zpráv. Představíme a popíšeme typické příklady a následně je okomentujeme. Opět vždy uvedeme absolutní výskyt daného jevu u každého moderátora a do závorky uvedeme číslo, které odpovídá průměrnému výskytu jevu na jeden příspěvek.

Moderátoři Událostí

Synekdochická vyjádření byla u všech moderátorů Událostí nejpočetnějším jevem z výše zmíněných. Nemyslíme si však, že by personalizace v těchto případech vedla ke snížení informační kvality. U M. Augustové jsme zaznamenali celkem 39 výskytů (0,12), u D. Písařovicové 57 (0,19) a v případě J. Železného to bylo 59 výskytů (0,19):

(65) Pardubický kraj hrozí výpovědí firmě Leo Express. (Marcela Augustová, Události, 7. 1. 2020)

Turecko začne v pondělí vracet zajaté bojovníky teroristické organizace Islámský stát do zemí původu, včetně těch evropských. (Daniela Písařovicová, Události, 8. 11. 2019)

Tentokrát se lidé shromáždili na podporu Ujgurů, které Peking drží v takzvané převýchovných pracovních táborech. (Jakub Železný, Události, 22. 12. 2019)

Užití první osoby plurálu mluvčí využívají zejména jako prostředek fatické funkce komunikace a také při uvádění ilustrativních případů. Výskyt tohoto jevu není zvláště vysoký, jelikož komunikace mezi moderátory a diváky probíhá de facto na dálku. U M. Augustové jsme zaznamenali 16 výskytů (0,05), u D. Písařovicové 10 výskytů (0,03) a u J. Železného to bylo 16 výskytů (0,05):

(66) A podívejme se ještě podrobněji, jak by mohla ona paušální daň vypadat. (Marcela Augustová, Události, 9. 2. 2020)

Na místo se teď díváme v přímém přenosu. (Daniela Písařovicová, Události, 10. 1. 2020)

A s oběma zpravodaji jsme teď ve spojení živě. (Jakub Železný, Události, 9. 12. 2020)

Výpovědi s otázkovou intonací, které nemířily na jiné redaktory či hosty pořadu, se objevovaly sporadicky a sloužily výhradně k aktivizaci recipienta. U M. Augustové a J. Železného jsme tento jev zaznamenali dvakrát (0,006), v případě D. Písařovicové pětkrát (0,017):

(67) Sedmé vánoční poselství prezidenta Miloše Zemana. Co v něm zaznělo? (Marcela Augustová, Události, 26. 12. 2019)

Nadržují dozorcí Davidu Rathovi, nebo ne? (Daniela Písařovicová, Události, 10. 1. 2020)

Hvězdné války také předpověděly řadu vědeckých objevů. O které šlo? To popisuje web ČT24. (Jakub Železný, Události, 18. 12. 2019)

Moderátoři Velkých zpráv

Synekdochická vyjádření byla u moderátorů Velkých zpráv zastoupena méně než u moderátorů Událostí. U moderátorské dvojice K. Doležalová a K. Voříšek jsme našli celkem 21 výskytů (0,08), u G. Laškové a M. Misaře 28 výskytů (0,1) a v případě E. Perkausové a R. Šebrleho to bylo 26 výskytů (0,09). Ani v těchto případech podle nás nedochází ke snižování informační kvality obsahů:

(68) Irán přiznal, že ukrajinské letadlo u Teheránu sestřelila jeho raketa. (Karel Voříšek, Velké zprávy, 11. 1. 2020)

Čína považuje Tchaj-wan za jednu ze svých provincií. (Matěj Misař, Velké zprávy, 14. 1. 2020)

Tvrdí, že Řecko ho ještě nepřesvědčilo o opaku. (Eva Perkausová, Velké zprávy, 21. 11. 2019)

Užití první osoby plurálu bylo u moderátorů Velkých zpráv nejpočetnější. Je to dáno hlavně tím, že zprávy uvádí moderátorská dvojice a ve více než polovině případů mluví jeden moderátor za oba. Mimo to je užití první osoby plurálu motivováno stejnými důvody jako u Událostí, tedy k uvádění ilustrativních případů a jako prostředek fatické komunikační funkce. V případě K. Doležalové a K. Voříška jsme zaznamenali celkem 31 případů (0,12), u G. Laškové a M. Misaře to bylo 36 případů (0,13), v případě E. Perkausové a R. Šebrleho 40 případů (0,14):

(69) A teď nahlédneme do německých Drážďan. (Klára Doležalová, Velké zprávy, 27. 11. 2019)

I dnes pro vás máme spoustu nových informací. (Matěj Misař, Velké zprávy, 14. 12. 2019)

Varujeme, že některé následující záběry jsou drastické. (Eva Perkausová, Velké zprávy, 20. 2. 2020)

Výpovědi s otázkovou intonací byly s výjimkou příspěvků E. Perkausové a R. Šebrleho více zastoupené než v případě Událostí. Celkem 13 případů (0,05) jsme zaznamenali ve výpovědích K. Doležalové a K. Voříška, u G. Laškové a M. Misaře jsme našli osm případů (0,03) a u E. Perkausové a R. Šebrleho to byly tři výpovědi (0,01):

(70) O co tedy jde? (Karel Voříšek, Velké zprávy, 28. 11. 2019)

Že nevíte, o čem mluvím? (Gabriela Lašková, Velké zprávy, 15. 12. 2019)

Běželi jste, nebo plánujete běžet maraton? (Roman Šebrle, Velké zprávy, 4. 2. 2020)

6.4.1 Dílčí závěry k dalším výrazovým prostředkům

Ačkoli je výskyt synekdochických prostředků u moderátorů Událostí dvakrát vyšší než u moderátorů Velkých zpráv, nemyslíme si, že by tato vyjádření snižovala, nebo naopak zvyšovala informační kvalitu sdělení. Myslíme si také, že výskyt tohoto jevu souvisí hlavně s obsahem daných zpráv. Užití první osoby plurálu i výpovědi s otázkovou intonací sloužilo hlavně k aktivizaci recipienta a, jak už bylo uvedeno výše, první osoba plurálu byla užívána také k uvádění ilustrativních případů. Domníváme se, že ani těmito jevy nebyla nijak narušena informační kvalita sdělení.

7. Diskuse

Výsledky práce s moderátorskými vstupy hlavních zpravodajských relací ČT1 a FTV Prima ukázaly, že výrazové prostředky syntaktického plánu jsou nejčastěji užity k aktivizaci předpokládaných recipientů.

V práci jsme se zaměřili na výskyt modality, objektivního a subjektivního slovosledu, eliptických výpovědí, synekdochických vyjádření, výpovědi s otázkovou intonací a užití první osoby plurálu.

V průměru na jeden příspěvek se modalita vyskytovala nejméně u M. Augustové (všechny kategorie modality se dohromady vyskytovaly v průměru 0,76 na jeden příspěvek), nejvíce pak u moderátorské dvojice G. Laškové a M. Misaře (průměr na příspěvek 1,09). Zatímco u moderátorů Události jsme se v rámci modality nesetkali s žádným případem, kterým by mluvčí nějak ovlivňovali případného recipienta, u moderátorů Velkých zpráv se jednotlivé případy objevily. V případě K. Doležalové a K. Voříška jsme při vyjadřování pravděpodobnosti zaznamenali dva případy, kdy došlo k ovlivňování recipienta. U G. Laškové a M. Misaře jsme při vyjadřování pravděpodobnosti rovněž zaznamenali dva podobné případy. U této moderátorské dvojice došlo k ovlivnění recipienta také jednou při vyjadřování záměru. V případě E. Perkausové a R. Šebrleho to bylo třikrát při vyjadřování pravděpodobnosti, dvakrát v rámci kategorie možnosti a jednou při vyjadřování záměru.

Subjektivní slovosled se v průměru na jeden příspěvek nejčastěji vyskytoval u moderátorských dvojic K. Doležalové a K. Voříška a E. Perkausové a R. Šebrleho (u obou dvojic byl výskyt 0,1 na příspěvek), nejméně pak u D. Písařovicové (0,07 na příspěvek). Všichni moderátoři užívali subjektivní slovosled výlučně k aktivizaci recipienta v případě sdělování nečekaných a důležitých informací.

Nejvíce eliptických výpovědí jsme zaznamenali u M. Augustové (0,24 výskytů na příspěvek), nejméně pak u D. Písařovicové (0,16 na jeden příspěvek). V případě moderátorů Událostí sloužily tyto výpovědi převážně k aktivizaci recipienta, případně ke zdůraznění důležitých informací. U moderátorů Velkých zpráv rovněž ve většině případů docházelo užitím eliptických výpovědí k aktivizaci recipienta či ke zdůraznění podstatných skutečností, ale objevily se i případy, kterými mluvčí recipienta ovlivňovali. Celkem v 11 případech, došlo k ovlivnění recipienta u E. Perkausové a R. Šebrleho, v případě G. Laškové a M. Misaře to bylo 10 případů, u K. Doležalové a K. Voříška šlo pouze o čtyři takové výpovědi.

Synekdochická vyjádření byla přibližně dvakrát více zastoupena u moderátorů Události, avšak dle našeho názoru souvisí výskyt tohoto jevu hlavně s obsahem daných zpráv. Ani v případě Událostí, ani v případě Velkých zpráv podle nás nedocházelo užitím tohoto jevu ke snížení informační kvality či narušení srozumitelnosti. Užití první osoby plurálu bylo častější u moderátorů Velkých zpráv, avšak tato skutečnost je dána tím, že zpravodajskou relaci uvádí moderátorská dvojice, a tak je v některých případech užití první osoby plurálu vhodné. V ostatních případech sloužila první osoba plurálu u všech moderátorů jako prostředek fatické funkce komunikace. Výpovědi s otázkovou intonací se častěji vyskytovaly u moderátorských dvojic z FTV Prima. U všech moderátorů sloužily výlučně jako prostředek aktivizace recipienta.

Můžeme tedy říct, že u moderátorů Událostí nedocházelo k záměrnému snižování informační kvality, projevovala se však snaha udržet pozornost recipientů pomocí aktivizačních prostředků. Stejně tomu tak bylo i v případě Velkých zpráv, zde jsme ale navíc zaznamenali i snahu moderátorů recipienta ovlivnit.

Závěr

Cílem předkládané práce bylo zjistit, zda je v hlavních zpravodajských relacích televizních stanic prostřednictvím syntaktických výrazových prostředků narušována informativnost a srozumitelnost a zda dochází k porušování zásad informační kvality. V úvodní části práce jsme představili základní pojmy, které jsou pro naše zkoumání klíčové. Definovali jsme masová média, představili jsme české veřejnoprávní a komerční stanice, žurnalistiku a její mluvenou podobu, zpravodajství, zpravodajský funkční styl a požadavky na kvalitní zpravodajství.

Abychom mohli srovnat veřejnoprávní a komerční televizní stanici, zaměřili jsme se na hlavní zpravodajské relace České televize a FTV Prima. Jelikož jsme se domnívali, že u každého z moderátorů může být míra porušování zpravodajských norem různá, rozhodli jsme analyzovat tři moderátory hlavní zpravodajské relace ČT1 a všechny tři moderátorské dvojice hlavní zpravodajské relace FTV Prima. Sběr dat probíhal od listopadu 2019 do února 2020. U každého moderátora bylo analyzováno 12 relací. Přepisy zpravodajských relací jsme čerpali z databáze mediálních textů Anopress IT. Pro obsáhlost zkoumaného materiálu jsme zvolili metodu kvantitativní obsahové analýzy.

Naše první hypotéza, že v hlavní zpravodajské relaci komerční stanice FTV Prima bude informativnost a srozumitelnost komunikátů narušována prostřednictvím

syntaktických prostředků častěji než v případě hlavní zpravodajské relace veřejnoprávní televizní stanice ČT1, se nepotvrdila. U moderátorů obou televizních stanic se hojně vyskytovaly prvky modálnosti, ale nemyslíme si, že by nějakým způsobem ovlivňovaly informativnost, či srozumitelnost komunikátů. V případě voluntativní modality se nejčastěji vyskytovala kategorie záměru a nejvíce se prvky kategorie záměru vyskytovaly u D. Písařovicové. Žádný z moderátorů nebyl v případě této kategorie sám nositelem modálních dispozic. V rámci epistémické modality jednoznačně převažovala kategorie evidenciálnosti. Ta byla u všech moderátorů zastoupena v podobné míře, nejčastěji se však vyskytovala u G. Laškové a M. Misaře. Všeobecně lze říct, že modalita primárně nesloužila k vyjádření názorů samotných moderátorů.

U všech moderátorů byl nejčastěji využit objektivní slovosled. V případě, že moderátoři použili slovosled subjektivní, sloužil výlučně k aktivizaci diváka, a to podle našeho názoru informativnost ani srozumitelnost nesnižuje. Ze stejného důvodu byly užívány také eliptické výpovědi, jejichž výskyt byl u všech mluvčích poměrně vyrovnaný. Synekdochické prostředky byly dokonce více užívány moderátory ČT1, ale ani tento jev informativnost a srozumitelnost komunikátů nenarušuje. Užití první osoby plurály i výpovědi s otázkovou intonací sloužily také především k aktivizaci diváka.

Druhá hypotéza, že u komerční zpravodajské relace bude častěji docházet k porušování zásad informační kvality, než je tomu u hlavní zpravodajské relace veřejnoprávní televize, se potvrdila. Zásady informační kvality byly u Velkých zpráv porušovány prostřednictvím užití modality a eliptických výpovědí. Převážně šlo o ovlivňování recipienta tím, že se ho snažili nalákat na následující pořad. Oba prostředky využily k ovlivnění recipienta všechny tři moderátorské dvojice, častěji bylo užito eliptických výpovědí. Nejčastěji je k tomuto účelu využila moderátorská dvojice E. Perkausová a R. Šebrle. Modalita byla k ovlivnění recipienta u všech moderátorů Velkých zpráv užitá v přibližně stejném množství.

Anotace

Příjmení a jméno autora: Ježová Lucie

Název katedry a fakulty: Katedra bohemistiky, Filozofická fakulta UP

Název práce: Vybrané výrazové prostředky syntaktického plánu v projevech moderátorů hlavních zpravodajských relací České televize a FTV Prima

Vedoucí práce: Mgr. Jindřiška Svobodová, Ph.D.

Počet znaků: 105 105

Počet příloh: 1 CD

Počet titulů použité literatury: 22

Klíčová slova: masmédiá, televizní zpravodajství, informační kvalita, Česká televize, FTV Prima

Charakteristika práce:

Předkládaná bakalářská diplomová práce se zaměřuje na vybrané prostředky syntaktického plánu, které mají potenciál porušovat požadavky na kvalitní zpravodajství. Zkoumanými prostředky jsou modalita, objektivní a subjektivní slovosled, eliptické výpovědi, synekdochická vyjádření, výpovědi s otázkovou intonací a užití první osoby plurálu. Tyto vybrané prostředky jsou zkoumány v hlavních zpravodajských relacích České televize a FTV Prima. Cílem práce je zjistit, zda je v těchto relacích narušována informativnost a srozumitelnost a zda jsou porušovány zásady informační kvality.

Resumé

The aim of this bachelor thesis was to evaluate and compare the expressive means of the syntactic plan in the main news programmes of chosen television stations. The primary function of news genres is to provide fully informative and understandable informations. Therefore, I focused on syntactic means that can influence informative function and comprehensibility and violate the main principles of information quality. The main analyzed syntactic means were modality, objective and subjective word-order and ellipsis-based utterances.

I wanted to compare public and commercial television station, so I decided to analyze the main news programme of Czech Television and FTV Prima. The data was collected from November 2019 to February 2020. In total I analyzed 12 broadcasts of each presenter. The texts were extracted from the database of media scripts Anopress IT. To ensure extensiveness of the researched data, I opted for the quantitative content analysis.

My first hypothesis, that in the main news programme of the commercial television station FTV Prima the information function and coprehensibility will be violate more often than in the main news programme of the public television station ČT1, has not been confirmed. The second hypothesis that the main principles of the information quality will be more often violated in the main news programme of FTV Prima than in the main news programme of ČT1 has been confirmed. The principles of the information quality were violated in the news of FTV Prima by the used modality and ellipsis-based utterances. The presenters of FTV Prima used both expressive means to influence the TV viewers.

Seznam literatury

BARTOŠEK, Jaroslav. *Úvod do studia žurnalistiky: studijní texty pro distanční studium*. 2., přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001, 130 s. ISBN 80-244-0235-1.

BARTOŠEK, Jaroslav. *Zpravodajství a publicistika: studijní texty pro distanční studium*. 2. přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001, 54 s. ISBN 80-244-0236-X.

BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. Demokratizace a komercializace českých médií. In: *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 367–380. ISBN 978-80-247-3028-8.

BĚLIČOVÁ, Helena. Modálnost jako konstituující složka větného významu. In: *Modální báze jednoduché věty a souvětí: k porovnávací syntaxi češtiny a ruštiny*. Praha: Ústav pro jazyk český ČSAV, 1983, s. 3–44.

BURAŇOVÁ, Eva. Vztah mezi pravděpodobnostní, dispoziční a záměrovou modalitou. In: *Slovo a slovesnost*. Praha: UJČ AV ČR, 1979, 40(2), s. 98–101.

BURTON, Graeme. Moderátoři, osobnosti a hvězdy. In: *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, 2001, s. 200–205. ISBN 80-85947-67-6.

ČECHOVÁ, Marie. Informativní a persvazivní funkce jako konstituující faktor projevu. In: *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003, 206–244. ISBN 80-86642-00-3

GREPL, Miroslav a Petr KARLÍK. *Skladba češtiny*. Olomouc: Votobia, 1998, 503 s. ISBN 80-7198-281-4.

HALADA, Jan a Barbora OSVALDOVÁ. *Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie oboru*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017, 301 s. ISBN 978-80-246-3752-5.

MAREŠ, Petr a Petr KADERKA. Sféra mediální komunikace. In: HOFFMANNOVÁ, Jana a kol. *Stylistika mluvené a psané češtiny*. Praha: Academia, 2016, s. 255–337. ISBN 978-80-200-2566-1.

JIRÁK Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. Masová média ve společenském a historickém kontextu. In: *Masová média*. 2., přepracované vydání. Praha: Portál, 2015, s. 17–103. ISBN 978-80-262-0743-6.

JIRÁK Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. Mediální produkce. In: *Masová média*. 2., přepracované vydání. Praha: Portál, 2015, s. 105–178. ISBN 978-80-262-0743-6.

KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ, ed. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, 604 s. ISBN 80-7106484-X.

MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 1999. 447 s. ISBN 80-7178-200-9.

MCQUAIL, Denis. Teorie médií a teorie společnosti. In: *Úvod do teorie masové komunikace*. 4., rozš. a přeprac. vydání. Praha: Portál, 2009, s. 89–122. ISBN 978-80-7367-574-5.

MINÁŘOVÁ, Eva. Stylová mnohotvárnost a rozpětí žurnalistiky. In: *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011, s. 169–183. ISBN 978-80-247-2979-4.

OSVALDOVÁ Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001, 155 s. ISBN 80-246-0248-2.

OSVALDOVÁ, Barbora a Jan HALADA. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. 2., dopl. vyd. Praha: Libri, 2002, 240 s. ISBN 80-7277-108-6.

SEDLÁKOVÁ, Renáta. Obsahová analýza – nástroj pro zpracování velkého množství textů. In: *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014, s. 291–328. ISBN 978-80-247-3568-9.

SCHULZ, Winfried a Irena REIFOVÁ. Analýza obsahu mediálních sdělení. 3., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011

SVOBODOVÁ, Jindřiška. Persvazivní funkce výrazových prostředků syntaktického plánu ve vybraných komunikátech mluvené publicistiky. In: *Bohemica Olomucensia*. Olomouc: Vydavatelství Filozofické fakulty UP, 2016, s. 50–79.

TRAMPOTA, Tomáš. Normativní požadavky zpravodajství. In: *Zpravodajství*. Praha: Portál, 2006, s. 139–151. ISBN 80-7367-096-8.

Internetové zdroje:

ČTK. *Televizní skupina Prima má nově stoprocentního majitele, ovládl ji Zach* [online]. iDNES.cz. [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/prima-majitel-ivan-zach-televize.A190617_153639_ekonomika_mato

HERWIG, Bohumil. *Samsung zjistil v průzkumu, že Češi ve sledování televize těsně zaostávají za Američany* [online]. [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://www.televizniweb.cz/2018/04/samsung-zjistil-v-pruzkumu-ze-cesi-ve-sledovani-televize-tesne-zaostavaji-za-americany/>

Historie společnosti [online]. [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <https://www.iprima.cz/o-spolecnosti/historie-spolecnosti>

Koronavirová krize potvrdila dominanci televize mezi médii [online]. [cit. 2021-02-11] Dostupné z: <https://www.ato.cz/2020/koronavirova-krize-potvrdila-dominanci-televize-mezi-medii/>

Management [online]. [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <https://www.iprima.cz/management>

Naladte se na ČT3 [online]. [cit. 2021-02-26]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10000000408-naladte-se-na-ct3/>

Televizi sledujeme více a v lepší kvalitě [online]. [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <http://www.ato.cz/aktuality/aktuality/televizi-sledujeme-vice-a-v-lepsi-kvalite>.

Vaše Prima [online]. [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <https://www.iprima.cz/vase-prima>

Základní informace o ČT [online]. [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/zakladni-informace-o-ct/>.

Zákon č. 231/2001 Sb.: Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů [online]. [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-231>.

Zákon č. 483/1991 Sb.: Zákon České národní rady o České televizi [online]. [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-483>